

Muskarin työtavoista tukea pianonsoi- ton alkeisopetukseen

Anna Salonen

Opinnäytetyö

Kesäkuu 2021

Kulttuuriala

Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma (AMK)

Varhaisiän musiikinopettaja

Tekijä(t) Salonen, Anna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2021
	Sivumäärä 44	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Muskarin työtavoista tukea pianonsoiton alkeisopetukseen		
Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Rautiainen, Katri-Helena		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana oli oman opettajuuden kehittäminen varhaisiän musiikinopettajana sekä klassisen pianonsoiton opettajana. Varhaisiän musiikinopettajan opinnoissa puhutaan paljon tunnin suunnittelusta. Tunnin suunnitteluun liittyy lasten yleistä ja musiikillista kehitystä tukevien työtapojen valinta. Vaikka pianonsoiton alkeisopetuksen tavoitteet poikkeavat muskaritunnin tavoitteista, voidaan molemmilta tunneilta poimia samankaltaisia työtapoja. Tietoperustassa onkin kerrottu kattavasti molempien tuntien suunnittelusta, työtavoista sekä tunnin rakenteesta, sillä ne liittyivät kaikki tuntisuunnitelmien tekemiseen ja työtapojen valintaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli siis poimia varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytettyjä työtapoja ja arvioida niiden toimivuutta pianonsoiton alkeisopetuksessa kuusi-seitsemänvuotiaille.</p> <p>Tutkimus toteutettiin tutkivalle opettajalle tyypilliseen tapaan havainnoimalla ja reflektoiden. Toimintatutkimus toteutettiin sille tyypillisen kaavan mukaan: suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Kymmenen viikon ajan pianomuskariryhmässä havainnoitiin lasten oppimista ja työtapojen toimivuutta pianonsoiton alkeisiin tutustuttaessa. Havainnot kirjattiin päiväkirjamerkintöinä, joista poimittiin tutkimustulokset. Teorialähtöinen sisällönanalyysi ohjasi työtapojen kirjaamista.</p> <p>Tutkimustuloksena kirjattiin tietoperustassa lueteltuja työtapoja ja sitä, kuinka ne tukevat pianonsoiton alkeisopetusta. Jokaisesta listatusta työtavasta kirjattiin esimerkkejä toteutuksesta, sekä kerrottiin niiden hyödyllisyydestä ja tarkoituksesta pianonsoiton alkeisopetuksessa. Huomattiin, että muskarin työtavat tukevat pianonsoiton alkeisopetusta, joista erityisenä mainittakoon leikki, joka on tärkeä oppimistapa kuusi-seitsemänvuotiaille.</p>		
Avainsanat (asiasanat) musiikkikasvatus, piano, työtavat		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Salonen Anna	Type of publication Bachelor's thesis	Date June 2021 Language of publication: Finnish
	Number of pages 44	Permission for web publication: x
Title of publication Working methods of early childhood music education as a supporter in the beginning of piano teaching		
Degree programme Degree Programme in Music		
Supervisor(s) Rautiainen, Katri-Helena		
Assigned by		
Abstract <p>Developing own teaching as a early childhood music educationer and as a classical piano teacher was the starting point to this qualitative research. Lesson planning is much talked subject in the studies of early childhood music education. Picking the right working methods that support the general and musical development of children is connected to lesson planning. Beginning of piano teaching has different goals to early childhood music education, but those both may have similar working methods. The theory basis tells comprehensively about planning the lesson, working methods and the structure about piano lessons and early childhood group teaching. The goal was to pick working methods from early childhood music education lessons and figure how well they work in the beginning of piano teaching for the age from six to seven.</p> <p>The theses was accomplished by observing and reflecting ones teaching. This action research was accomplished like it typically goes: planning, proceeding, observing and reflecting. In childrens music educational piano group lessons childrens learning was observed for ten weeks. Also the functionality of working methods were observed when getting to know the basics of piano playing.</p> <p>The results were listed as it was in the theory basis and how the working methods supported the beginning of piano teaching. Each method had examples, benefits and purposes for the beginning of piano teaching. It was noticed that the working methods of early childhood music education supports the beginning of piano teaching. Play as a working method deserves a special note as an important way of learning for six to seven year olds.</p>		
Keywords/tags (subjects) music education, piano, method		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Tavoitteet ohjaavat muskari- ja alkeispianontunnin suunnittelua ja työtapojen valintaa.....	4
2.1	Muskaritunnin suunnittelu ja työtavat	4
2.2	Muskaritunnin rakenne	7
2.3	Pianonsoiton alkeistunnin suunnittelu ja työtavat	8
2.4	Pianonsoiton alkeistunnin rakenne.....	10
2.5	Tunnin suunnittelusta kuusi-seitsemänvuotiaille	11
3	Tutkimuksen toteuttaminen	12
3.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys	12
3.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen	13
3.3	Tutkimusjoukko	16
3.4	Aineiston analysointi	16
3.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	17
4	Tutkimustulokset.....	20
4.1	Muskarin työtavat tukemassa pianonsoiton alkeisopetusta	20
4.1.1	Leikki	20
4.1.2	Liike	21
4.1.3	Soitto.....	22
4.1.4	Kuuntelu	24
4.1.5	Laulu	25
4.1.6	Improvisaatio	26
4.1.7	Integraatio ja työtapojen yhdistely	27
4.2	Huomioon otettavia asioita työtapoja valittaessa	28
5	Pohdinta.....	29
	Lähteet	32
	Liitteet.....	34
	Liite 1. Tuntisuunnitelma nro 1. 22.10.2020	34

	2
Liite 2. Tuntisuunnitelma nro 2. 29.10.2020	35
Liite 3. Tuntisuunnitelma nro 3. 5.11.2020	36
Liite 4. Tuntisuunnitelma nro 4. 12.11.2020	37
Liite 5. Tuntisuunnitelma nro 5. 19.11.2020	38
Liite 6. Tuntisuunnitelma nro 6. 26.11.2020	39
Liite 7. Tuntisuunnitelma nro 7. 3.12.2020	40
Liite 8. Tuntisuunnitelma nro 8. 14.1.2021	41
Liite 9. Tuntisuunnitelma nro 9. 21.1.2021	42
Liite 10. Tuntisuunnitelma nro 10. 28.1.2021	43
Liite 11. Suostumuskyseminen tutkimukseen	44
Liite 12. Tutkimuksen jatkamisesta	44

Kuviot

Kuvio 1. Musiikilliset elementit ja muskarin työtavat	6
Kuvio 2. Toiminnan kehittäminen.....	14

1 Johdanto

Lähdin etsimään aihetta opinnäytetyöhöni tulevien ammattihaaveideni perusteella. Olen opinnoissani suuntautunut varhaisiän musiikkikasvatukseen ja saatuani kokemusta lasten kanssa työskentelystä minua kiinnostaa instrumenttiopettajana erityisesti pianonsoiton alkeiden opettaminen. Kuvailtuani valmistumisen jälkeisiä unelmiani opettaa pianonsoiton alkeita ja pitää musiikkileikkikouluryhmiä opettajani mainitsi mahdollisuuden pianomuskarin pitämisestä. Pohdin ryhmän pitämisen mahdollisuuksia opinnäytetyön tekemiseen. En ollut koskaan ennen edes nähnyt pianoryhmiä, joten käytännön järjestelyt olivat minulle uusia. Vuosi sitten minulla ei ollut juurikaan kokemusta pianonsoiton alkeiden opettamisesta alle kouluikäisille ja tahdoin saada siihen samankaltaista varmuutta, mitä olin jo opinnoissani rakentanut musiikkileikkikoulutuntien eli muskarituntien pitämiseen ja suunnitteluun. Itse tutkimus oli siis tueksi oman opettajuuteni kehittämiseksi, mutta lopputulos on muistuttamassa monipuolisista työtavoista. Toivon työtapojen kirjaamisesta olevan tueksi aloitteleville opettajille ymmärtämään työtapojen monipuolisuuden.

Opiskelen varhaisiän musiikinopettajaksi, jota sanotaan myös vanhalta nimeltään musiikkileikkikoulun opettajaksi. Käytän tässä opinnäytetyössä musiikkileikkikoulusta nimeä muskari, joka on arkikielessä vakiintunut sana. Tyypillisesti varhaisiän musiikinopettaja pitää 0–7-vuotiaille muskareita, joissa ryhmät on usein lajiteltu ikäryhmittäin kehityksen mukaan. Kiinnostuin juuri esikouluikäisten opettamisesta sen omien haasteiden takia sekä siksi, että sen ikäisiin voi törmätä sekä muskarissa, että alkeispianotunnilla.

Peltomäen (2017) opinnäytetyö *Innostava pianoryhmä – Kohti lasta motivoivaa pianoryhmäpedagogiikkaa* käsittelee samankaltaista aihetta. Molemmissa töissä käsitellään viikoittaista alkeispianoryhmäopetusta. Tämän opinnäytetyön ideana oli kuitenkin poimia pianomuskariryhmästä työtapoja, jotka voisivat rikastuttaa pianonsoiton alkeiden opiskelua. Muiden opettajien tuntien havainnoimisen sijaan keskityin tämän opinnäytetyön avulla kehittämään omien tuntuunni tekemistä. Havainnoin tuntuunni toimivuutta päiväkirjamaisesti kymmenen viikon ajan.

Havainnoistani kokosin työtapoja vinkeiksi pianonsoiton alkeiden opettamista tukemaan. Lisäksi Nymanin (2013) opinnäytetyö Tuntisuunnittelun taito – Näkökulmia alkeisopetuksen valmisteluun antoi ajateltavaa. Lopputulos, eli sopivat työtavat saatiin tuntisuunnitelmien tekemisen kautta ja niitä kehittämällä. Aluksi selvitin monipuolisesti muskarin pianon alkeisopetuksen työtapoihin liittyviä seikkoja.

2 Tavoitteet ohjaavat muskari- ja alkeispianontunnin suunnittelua ja työtapojen valintaa

Alla on eriteltynä muskaritunnin ja alkeispianotunnin suunnittelusta, työtavoista ja tunnin rakenteesta. Näistä asioista tuntuu olevan vähemmän kirjallisuutta alkeispianotuntiin valmistautuvalle opettajalle. Lisäksi musiikkileikkikoulutunnin ja pianotunnin tavoitteiden ero on ensinnäkin siinä, että pianotunnilla tavoite asetetaan yhdelle oppilaalle ja muskaritunnilla koko ryhmälle, vaikkakin yksilöllisiä tarpeita huomioidaan. Pianonsoittoharrastukseen verraten varhaisiän musiikkikasvatus keskittyy lasten kokonaisvaltaisen kehityksen ja ilmaisuuden tukemiseen (Kivelä-Taskinen 2016, 61). Kokemukseni mukaan muskarituntia pitää suunnitella enemmän, mikä on loogista, sillä ryhmätunnilla on enemmän liikkuvia tekijöitä vaikuttamassa tunnin kulkuun. Pianotunnille tyypillisempää on seurata jotakin pianokoulua ja keskittyä yksilölliseen ohjaukseen. Tuntien suunnittelu ja tunnin rakenne ovat osana työtapojen valinnassa.

2.1 Muskaritunnin suunnittelu ja työtavat

Muskarissa tapahtuvan tavoitteellisen opetuksen suunnittelu tapahtuu taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättyihin tavoitteisiin pohjautuen ja varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnoissa saatuja pedagogisia työtapoja käyttäen (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 340). Taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (2017, 41; 2017, 47) on kuvailtu varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteita seuraavasti.

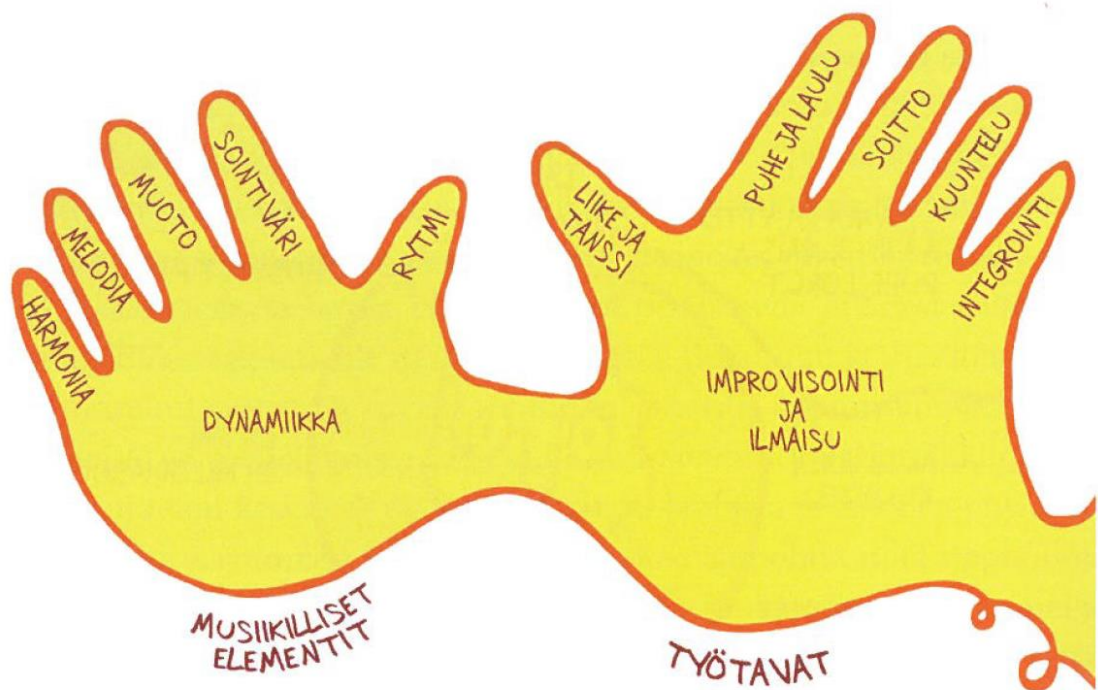
Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on lapsen luovuuden, musiikillisten valmiuksien ja itsetunnon kehittäminen. Myönteiset musiikilliset elämykset muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmille musiikkiopinnoille. Leikinomaisella toiminnalla edistetään lapsen ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksia.

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteet ovat yhtenevät laajassa ja yleisessä oppimäärässä. Kuten Lindeberg-Piironen ja Ruokonen (2017b, 344–345) toteavat, muskaritoiminta keskittyy musiikillisten taitojen kehittämiseen lapsen näkökulmasta. Käytännössä tämä tarkoittaa lasten kuuntelua ja heidän asemaansa asettumista, jolloin leikki on tärkeässä roolissa. Opettajan ohjatessa ryhmässä leikkimistä musiikin avulla kehitetään myös lasten sosiaalisia taitoja.

Tunnin suunnittelu lähtee tavoitteiden asettamisesta, jotka voidaan kirjata ylös ajatusten selkeyttämiseksi. Jokaiselle ryhmälle sekä jokaiselle tunnille asetetaan omat tavoitteet. Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi on otettava huomioon lasten aiemmat musiikilliset kokemukset tai toisin sanoen musiikillinen valmiustaso sekä lasten kehitysvaihe. Eri ikäisten lapsiryhmien kanssa voi käyttää samaa teemaa, mutta tavoitteet ovat todennäköisesti erilaiset. Joskus tavoitteena voi olla asian oppiminen, joskus asian kokeminen tai siihen tutustuminen. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 354; Piispanen 2019, 165.) Tunnin tavoitteet on kuitenkin oltava saavutettavissa, mikä jää opettajan arvioitavaksi, erityisesti silloin, kun puhutaan alle kouluikäisistä lapsista. Jatkoa ajatellen on hyödyllistä, jos suunnitelma ja tavoitteet on kirjattu ylös.

Toisto ja rutiinit luovat turvallisuuden tunnetta (Piispanen 2019, 167). Turvallisen ja aidosti positiivisen tunnelman luominen tunnille on hyvän muskaritunnin perusta (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 363). Alku- ja loppulaulut, jotka jatkuvat pitkään samoina, esimerkiksi koko lukuvuoden, ovat hyvää toistoa ja hyvänä kehyksenä tunnille. Opettajan on otettava huomioon monia asioita tunnin suunnittelussa sekä tunnin aikana, jotka vaikuttavat tunnin onnistumiseen. Näitä ovat esimerkiksi ryhmän koko ja dynamiikka, tunnin ajankohta, lasten kehitysvaiheet sekä aikaisemmat musiikilliset kokemukset. (Piispanen 2019, 165; Huhtinen-Hildén & Pantsu 2017, 383).

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan muskarille tyypillisiä työtapoja, jotka ovat Lindeberg-Piironen, Ruokosen (2017b, 354) ja Piispasen (2019, 20–21) mukaan kuuntelu, laulu (ja puhe), soitto, liike (usein tanssi), integrointi ja improvisointi. Musiikki ja leikki oppimisen välineenä tuottavat lapselle iloa, mikä on myös tärkeä huomioida muskarissa (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 351–352). Näitä elementtejä ja leikkiä hyväksi käyttäen tuetaan lasten musiikillista kehitystä ja rakennetaan muskarin tuntisuunnitelma. Hyvin suunniteltu tunti on tasapainoinen ja siellä lauluihin tutustutaan perusteellisesti monin eri työtavoin (Huhtinen-Hildén & Pantsu 2017, 381). Näiden työtapojen avulla otetaan musiikilliset elementit mukaan musiikkikasvatukseen (kuvio 1.)

Kuvio 1. Musiikilliset elementit ja muskarin työtavat (Huhtinen-Hildén & Pantsu 2017, 382)

Soitto ja laulu ovat varhaisiän musiikkikasvatuksessa tärkeässä roolissa. Joskus muskariryhmä voi keskittyä jonkin tietyn soittimen alkeiden opetteluun. Tällöin työtavat saattavat painottua itse soittoon ja kuunteluun liikkumisen tai integroinnin sijaan.

Näitäkään työtapoja ei kuitenkaan saisi unohtaa tasapainoisen tunnin saavuttamiseksi. Soittomuskarissakin saatetaan painottaa eri asioita tavoitteiden mukaan.

2.2 Muskaritunnin rakenne

Muskaritunnille ei ole olemassa yhtä oikeaa tuntirakennetta. Tuntisuunnitelmat koostuvat opettajan ryhmälle yksilöllisesti asettamista tavoitteista sekä virallisista tavoitteista taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017b, 340, 344). Varhaisiän musiikkikasvatuksessa ammatillinen kehittyminen tähtää oman opettajuutensa löytämiseen sekä siihen, ettei tuntisuunnitelma kahlitse tunnin toteuttamista (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017b, 339). Itsensä toteuttaminen ja kehittäminen ovat siis osa varhaisiän musiikinopettajan työtä. Tässä tuntisuunnitelman tekeminen on apuna. Ei siis ole olemassa yhtä oikeaa tuntisuunnitelmapohjaa, mikä takaisi täydellisen tunnin. Tärkeämpää on löytää itselleen sopivat tavat toteuttaa ja suunnitella tunteja (Huhtinen-Hildén & Pansu 2017, 379).

Piispanen (2019, 166–167) on kuitenkin koonnut esimerkin muskaritunnin rakenteesta, jossa tervehtimisen ja tutun alkulaulun jälkeen kehitetään jo tuttuja juttuja, jonka jälkeen opitaan jotain uutta. Lopuksi vapaan ja luovan joko leikin, liikkumisen tai soiton jälkeen lauletaan tuttu loppulaulu. (Mts. 166–167.) Kivelä-Taskinen (2016, 61) myös kuvailee muskaritunnin rakennetta yhteneväksi tutulla ja selkeällä aloituksella ja lopetuksella. Tuttu rakenne lisää turvallisuuden tunnetta varsinkin alle neljävuotiaille. Alun tervehtimisten jälkeen yhteinen laulu ja leikki käynnistää varsinaisen toiminnan, johon kuuluu paljon toistoa monipuolisin työtavoin. Tämän jälkeen tuntia rauhoitellaan ja lopuksi vielä yhteinen laulu viestimään tunnin loppua. (Mts. 61.)

Huhtinen-Hildén (2017, 400) kertoo muskaritunnin rungon rakentuvan jatkumon luomisesta, eri työtapojen sopivasta sommittelusta ja siirtymistä toiminnasta toiseen. Myös yhdessä Huhtinen-Hildén ja Pansu (2017, 380) kuvailevat tunnin olevan kuin sävellys, sillä ihanteellisesta muskaritunnista on havaittavissa draaman kaari; alku, loppu, huippukohtia ja rauhoittumista, tuttuja elementtejä sekä yllätyksellisyyttä. Tunnille hahmoteltu teema auttaa innostamaan lapsia ja sitomaan yhteen kokonaisuuksia (Huhtinen-Hildén & Pansu 2017, 380).

2.3 Pianonsoiton alkeistunnin suunnittelu ja työtavat

Varsinkin aloitteleva opettaja tai opettajaksi opiskeleva helposti matkii oman opettajansa opetusta (Hyyry-Beihammer & muut 2013, 156). Musiikkipedagogin opinnoissa pyritään tutustumaan moniin eri lähestymistapoihin opettamisessa sekä pyritään jatkossakin haastamaan ja tutkimaan opettamisen itsestään selviä käytäntöjä (mts. 157). Instrumenttitunnin suunnitteluun vaikuttaa opettajan oma persoona, kuten muskaritunnin suunnittelussa. Vartiainen (2013, 195) muistuttaa, että opettajan kokemus itsestä opettajana kehittyy yksilöllisesti ja sen muotoutumiseen vaikuttaa myös toimintaympäristö. Opettajan identiteetti siis kehittyy jatkuvasti ja näin myös näkemys tunnin suunnittelusta. Nyman (2013, 7–8) kertoo opinnäytetyössään, kuinka haastattelemissaan opettajilla on erilaisia käsityksiä tuntisuunnitelman tarkoituksesta sekä erilaisia tottumuksia itse tunnin suunnittelusta. Instrumenttiopettajat usein peilaavat lapsena saamaansa opetukseen, mikä vaikuttaa millaisiksi opettajiksi he muovautuvat. Oppiminen on kuitenkin elinikäistä myös opettajilla.

Pianotunnin suunnittelu on erilaista muskarituntiin verrattuna. Tähän vaikuttaa erityisesti se, että tuntia ei suunnitella ryhmälle. Tällöin tuntisuunnitelmassa on enemmän vapautta, sillä muuttuvia tekijöitä on huomattavasti vähemmän. Musiikkipedagogin opinnoissa harjoitellaan tuntisuunnitelmien tekemistä, mutta yksilöopetuksessa suunnitelmalla ei ole yhtä suurta merkitystä juuri edellä mainitun syyn takia. Tämän avulla saadaan kuitenkin kokemus siitä, mihin asioihin on hyvä keskittyä yhden tunnin aikana. Franklinkin (1972, 91) muistuttaa, että aloittelevan opettajan kannattaa luonnostella (ryhmä)tunnin rakenne, jolloin siitä voi olla hyötyä myöhemmin.

Pianotunnin suunnittelua ohjaa tavoitteiden asettaminen. Hyyry-Beihammer ja muut (2013, 157) kertovat Kiannon (1994, 29–41) kuvailevan ilon olevan keskeisin tavoite soittoharrastuksesta, joka motivoi oppilasta. Myös taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän perusteissa (2017, 41) korostetaan musiikin harrastamisen iloa. ”Iloa musiikista” siis yhdistää muskarin ja pianonsoiton tavoitteita. Vartiainen (2013, 188) kuitenkin muistuttaa, että hyvän opetuksen päätavoitteena on usein soittotaidon ke-

hittyminen ja sen arvioiminen kehittää opetustyötä. Varsinkin alle kouluikäisille lapsille suunniteltaessa ilo on tärkeää, mikä saavutetaan usein oikeilla työtavoilla. Vaikka pianotunnilla käsitellään muskarin tapaan eri musiikin elementtejä, ovat työtavat hieman erilaiset.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden (2017) mukaan työtavat valitaan oppilaan kiinnostuksen kohteiden, tarpeiden ja edellytysten perusteella. Oikeiden työtapojen valinnoilla taataan monipuoliset mahdollisuudet soiton opiskeluun sekä yksilö- että yhteismusisoinnissa. Oikeat työtavat myös tukevat oppijan motivaatiota ja harjoittelutaitoja. (Mts. 44.) Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (2017, 51) painotetaan kuitenkin henkilökohtaista ohjausta verrattuna yleiseen oppimäärään.

Oikeat työtavat löytyvät niin, että kohdataan oppilaat yksilöinä ja tuetaan heidän henkilökohtaisia tavoitteitaan. Tärkeä lähtökohta opettamiseen on opettajan herkkyys kuulla lasta ja suunnitella musiikin opetus monipuolisesti (Ruokonen 2016, 64). Opettamisessa puhutaan tuntosarvista, joilla tutkaillaan miten oppilas ottaa vastaan opetuksen. Lisäksi suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen vaikuttaa oppilaan ikä, aiemmat musiikilliset kokemukset ja kehitystaso.

Muskarin työtapoja verrattaessa pianotunnin kulkuun huomataan, että tunnin aikana keskitytään eri asioihin. Eri asioihin voidaan keskittyä ehkä pidempään, arvioiden oppilaan jaksaminen, mutta soittotunnilla keskitytään tietysti enemmän soittamiseen. Ruokonen (2016, 72) listaa alkuopetuksen musiikin oppimisessa työtapoina käytettävän kuuntelua, laulua, soittoa, liikkumista, leikkiä ja itseilmaisua. Näitä muskarissa, eskarissa ja ensimmäisillä koululuokilla käytettäviä työtapoja voidaan käyttää myös alle kahdeksanvuotiaan piano-oppilaan kanssa.

Usein opettajilla on apuna pianokouluja ja vanhoja pianometodeja. Mestari-kisällityylinen opetustapa on edelleen läsnä, mutta uudet opettamisen näkökulmat ovat tulleet mallioppimisen rinnalle (Hyry-Beihammer & muut 2013, 157). Näin myös pianokoulut uudistuvat ja vuosituhannen molemmilta puolin löytyy hyvin erilaisia piano-

kouluja. Nykypäivänä esimerkiksi painotetaan yhä enemmän improvisointiin. Eri pianokoulut painottavat eri asioita alkeisopetuksessa, joista opettajan poimii itselleen työtapoja, jotka ovat sopivia itselleen ja tietysti oppilaalleen.

Muutamista pianokouluista voidaan poimia useampia työtapoja ensimmäisille tunneille. Esimerkiksi Suomalaisen pianokoulun Alkusoitto (Lehtelä, Saari & Sarmanto-Neuvonen 2002, 6) kannustaa pianokoulun käyttäjää omakohtaiseen soittoon improvisoimalla ja ohjaa korvan harjaannuttamista kuuntelemalla. Lisäksi kirjassa on vinkkejä työtavoista opettajalle mm. integraatiosta antamalla oppilaan keksiä tarinoita kuvista, liikkeen ottamista mukaan esim. kävelemällä luokassa tutustuttaessa melodian kulkuun, laulamalla tuttuja lauluja, jonka jälkeen kokeillaan korvakuulolla soittoa ja ensimmäisiä yhteissoittoharjoituksia opettajan kanssa improvisoiden (mts. 83–84, 86). Thompsonin (1936, 5) pianokoulussa Pienet sormet soittamaan mainitaan työtapoiksi kuunteleminen, laulaminen ja jäljittely, kun opettaja soittaa ja laulaa melodian, jonka jälkeen pyytää oppilasta toistamaan melodian laulamalla ja sitten soittamalla. Alkeispianotunnilla voidaan siis käyttää työtapoina muskarin tapaan soittoa, laulua, kuuntelua, liikkumista, improvisointia, integraatiota ja lisäksi yhteissoittoa.

2.4 Pianonsoiton alkeistunnin rakenne

Kuten jokainen varhaisiän musiikinopettaja niin myös jokainen piano-opettaja luo omat tunnintunneittensa. Lastin (1982, 19) mukaan on monia metodeja aloittaa pianonsoiton opettaminen, eikä ole kahta samanlaista oppilasta tai ensimmäistä soitto-tuntia. Pianonsoiton alkeistunnilla tyypillisesti lähdetään liikkeelle tutustumalla soittimeen. Voidaan katsoa, miten vasarat lyövät kieliä ja tutkia mitä tapahtuu, kun koskettimia painetaan eri kohdista ja eri tavoilla. Ascari (2003, 8) on listannut ensimmäisten tuntien tavoitteeksi ymmärtää perusasioita, joita ovat sorminumeroiden oppiminen, laulutaidon kehittäminen, koskettimiston hahmottaminen (kuinka matalat sävelet ovat vasemmalla ja korkeat oikealla), sävelten tunnistaminen koskettimilta, nuottien lukeminen ja ymmärtäminen, ja rytmin hahmottaminen. Franklin (1972, 111) puolestaan kuvailee yksiselitteisesti pianotunnin sisältävän läksyjen läpisoittoa,

sen tarkastamista ja korjaamista, ja jonka jälkeen voidaan tutustua uuteen kappaleeseen. Hän kuitenkin muistuttaa, että esimerkiksi tamburiinin soitto voi olla tukena uusien rytmien opettelussa, ja ettei pianokouluihin pidä tukeutua liikaa (mts. 112).

Valmiit pianokoulut ja -aapiset voivat antaa tunnille rakennetta. Niitä tyypillisesti sovelletaan ja niistä poimitaan niin sanotusti parhaat palat. Pianokouluista voidaan poimia työtapoja, jotka jaksottavat tunnin kulkua. Aapiset ovat tehty usein lapsille (Lehtelä, Saari & Sarmanto-Neuvonen 2002, 6), joten sisällössä on monipuolisia ja jopa leikkilisiä lähestymistapoja pianonsoiton alkeisiin.

Tunnin kulku vaihtelee, mutta selvää on lapsen tervehtiminen ja hyvästely. Jo lapset kohtaaminen on tärkeä osa tuntia, joka luo turvallisuuden tunteen. Usein tarkastetaan soittoläksy, opetellaan uutta ja pienen lapsen kanssa tulee helposti juteltua, sillä heidän keskittymisensä ei välttämättä riitä koko soittotunnin ajaksi. Ennen nuoteista soittamista voidaan keskittyä paljon kuuntelemiseen, jolloin esimerkiksi lapsi matkii opettajan soittoa. Työtapojen valinta riippuu edelleen tavoitteista. Loppujen lopuksi soittotunnin rakenne muotoutuu aina opettajan ja oppilaan välisestä suhteesta.

2.5 Tunnin suunnittelusta kuusi-seitsemänvuotiaille

Kuusi-seitsemän vuotta on monen mielestä sopiva aloitusikä pianonsoiton harrastamiseen. Uusi harrastus usein valitaankin koulun alkaessa. Pianonsoiton aloittamiseen tämä ikä on erittäin sopiva, sillä tämän ikäisenä opitaan herkästi hienomotorisia käden taitoja (Kivelä-Taskinen 2016, 81). Last (1972, johdanto) pitää seitsemää ikävuotta sopivana pianonsoiton aloitusikänä, huomioiden kuitenkin lapsen kehitystaso. Lindeberg-Piironen ja Ruokonen (2017a, 77, 79) kertovat kuusivuotiaan lapsen hahmottavan syy- ja seuraussuhteita ja tässä iässä kehitetään sormien hienomotoriikkaa, mikä tukee Lastin ajatusta sopivasta aloitusiästä. Seitsemänvuotiaana lapsi alkaa ymmärtämään lukuja ja puhutaankin Piagetin mukaan symbolifunktion heräämisen vaiheesta, jolloin nuotteihin tutustuminen voi alkaa (mts. 80). Lapsen musiikilliseen kehittymiseen vaikuttaa tietysti aiemman musiikilliset kokemukset.

Esikouluikäisen kehitykselle luontaista on kokea uusi musiikillinen käsite liikkuen. Tämä toiminnallinen vaihe on Brunerin mukaan yksi vaihe musiikillisen ajattelun kehittymisessä. Ikonen vaihe on toinen, jossa musiikkiliikunnalla on myös merkittävä rooli. Tällöin voidaan musiikilla luoda mielikuvia esimerkiksi dynamiikkoihin tutustuessa. Erityisesti nuotinluvun kannalta vielä symbolisen ajattelun vaihe on merkittävä. Tällöin nuotit alkavat kiinnostamaan ja aiemmat vaiheet nivoutuvat yhteen, kun symboli saa selityksen. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017a, 92–93.)

6–7-vuotiaan lapsen kehittyminen on musiikillisesti sillä tasolla, että lapsella on mahdollisuus laulaa ilman aikuisen tukea, keskustella kuullusta musiikista, hahmottaa teoreettisia käsitteitä musiikin tahtiin liikkuen ja esimerkiksi harjoittaa perus- ja melodiarytmiä yhtä aikaa kävellen ja taputtaen (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017a 125, 127, 128). Tällöin muskarin työtapoja voidaan kehittää tähän ikäryhmään sopivammaksi. Esimerkiksi soittamiseen saadaan lisää syvyyttä, sillä kuusi-seitsemänvuotiaat alkavat tiedostamaan harmonian ja sointujen olemassaoloa (Ruokonen 2016, 45).

Lindeberg-Piironen ja Ruokonen (2017c, 134) kertovat kolmesta valmiustasosta, jotka kuvailevat ihmisen musiikkisuhteen kehitystä, ja joita voidaan käyttää apuna tuntien suunnittelussa. Valmiustasoja ei käytetä kuvailemaan mitä ihminen ei osaa, vaan se on yksi tapa ilmaista eri osa-alueiden kehittyneisyyttä. (Mts. 134.) Valmiustasoajattelu on apuna määrittämään oppilaan taitotasoa, mikä auttaa sekä oppilaan että ryhmän yksilöllisessä lähestymisessä (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017b, 348).

3 Tutkimuksen toteuttaminen

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön ajatuksena oli oman opettajuuden haastaminen yhdistämällä muskarituntien ja pianonsoiton alkeistuntien suunnittelu, ja tutkimalla yhteisiä työtapoja.

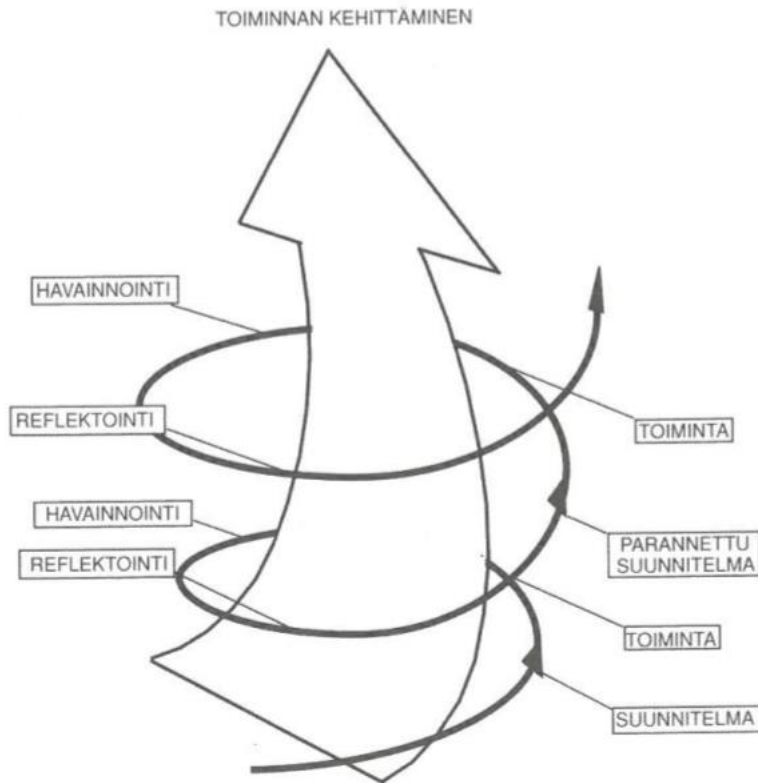
Tuntisuunnitelmaa tehdessä on otettava huomioon työtapojen valinta. Tarkoituksena oli käyttää muskarissa tyypillisesti käytettyjä työtapoja tukemaan pianonsoiton alkeisiin tutustumista. Erottelemalla työtapoja pianomuskaritunnin havainnoista ja tehdyistä tuntisuunnitelmista saatiin listattua työtapoja vinkiksi opettajille laajentamaan työkuva soiton alkeisiin tutustumisessa. Tutkimuskysymykseksi valikoitui:

Miten muskarin työtavat tukevat pianonsoiton alkeisopetusta?

3.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Laadullinen tutkimus on tyypillisesti tapaustutkimus (Anttila 1996, 204). Laadullinen ja määrällinen tutkimus eivät ole toistensa vastakohtia, vaan tutkimustapoja, jotka valitaan tutkimuksen mukaan (Anttila, 182; Eskola & Suoranta 1998, 14). Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on esimerkiksi osallistuvuus ja harkinnanvarainen otanta (Eskola & Suoranta 1998, 16,18). Sen lisäksi, että tutkimuskohde on harkittu, on se myös usein rajattu yhteen tai vain muutama tapaukseen, jolloin puhutaan tapaustutkimuksesta (Anttila 1996, 204). Tämä tapaustutkimus sisältää laadullisen tutkimuksen piirteitä osallistuvuudellaan ja rajatulla tutkimusjoukolla. Hyvään tapaustutkimukseen kuuluu myös tyypillisesti toistettavuuden mahdollisuus, vaikka tutkimustilanne onkin ollut ainutkertainen (mts. 252).

Tutkimus aloitettiin tuntisuunnitelmien tekemisellä. Aineiston kerääminen toteutettiin havainnoimalla muskariryhmän lapsia, arvioimalla tuntisuunnitelmiin valittujen työtapojen toimivuutta ja muuttamalla tuntisuunnitelmia havainnointikertojen välissä. Tuntisuunnitelmien kehittämisessä käytettiin toimintatutkimukselle tyypillistä reflektiota, jota kuvaa erinomaisesti seuraava spiraali toiminnan kehittämisestä (Heikkinen 2018, 222) (ks. Kuvio 2.).

Kuvio 2. Toiminnan kehittäminen (Heikkinen 2018, 223).

Toimintatutkimuksen yhtenä tarkoituksena on tuoda ilmi niin sanottua hiljaista tietoa (Heikkinen 2018, 216). Muskarin työtavat voidaan erotella tuntisuunnitelmasta, niiden toimivuutta arvioidaan ja kootaan toimiviksi työtavoiksi, ja lopuksi tutkimuksen lopputulokset voidaan sisällyttää esimerkiksi alkeispianotunnin suunnitteluun. Teorian kehittäminen tavoitteenaan kertoo tutkimussuuntautuneesta toimintatutkimuksesta (Anttila 1996, 154). Tavoitteena on siis löytää toimivat työtavat pianonsoittoon tutustuttaessa ja näin ollen kehittää teoriaa työtapojen valinnoista ja tunninsuunnittelusta.

Havainnointikerrat aloitettiin vasta seitsemän opetuskerran jälkeen, eikä heti ryhmän aloittaessa. Tällä tavalla pystyttiin tutustumaan paremmin havainnoitaviin lapsiin ja ryhmän dynamiikkaan. Lasten henkiset, fyysiset ja musikaaliset kehitysvaiheet tunteen on helpompaa valita oikeat työtavat tuntisuunnitelmia tehdessä, jotka tukevat heidän oppimistaan.

Tunnit suunniteltiin ensimmäiset seitsemän kertaa ryhmää ohjaavan parin kanssa. Näille tunneille oli asetettu apukysymyksiä havaintojen kirjaamisen helpottamiseksi. Näitä oli esimerkiksi: *Kuinka oikeiden sävelten löytäminen onnistuu? Jos, niin miten djemben rytmikäs soitto vaikuttaa c-d-e-sävelille astumiseen? ja Miltä improvisaatio kuulostaa aiempaan verrattuna nyt parin kanssa soitettuna?* Tammikuussa 2021 tuntien jatkuessa havainnointi jatkui vielä kolme kertaa, mutta näiden tuntien havaintojen raportointi oli vapaampaa ja kuvailevampaa, ilman apukysymyksiä, jolloin saatoin haastaa oman opettajuuteni kehittämistä monipuolisesti havainnoiden. Kymmenen viikkoa tuntui ajalta, jossa ehdin muuttaa tuntisuunnitelmaa ja kokeilla eri työtapoja pari tuntia kerrallaan.

Aineiston keräämiseen käytettiin havainnointia, mikä oli itselle luonnollinen valinta. Vilkan (2018, 160) mukaan havainnointi on taito, mitä voi kehittää ja harjaannuttaa. Sen kehittäminen onkin sisältynyt omiin musiikkipedagogin opintoihini. Havainnointi valikoitui tämän tutkimuksen aineistonkeruutavaksi, koska havainnointi on tärkeä osa opettajan työtä. Anttila (1996, 218) kertoo havainnoinnin vaativat tarkkaa suunnittelua siitä, mitä havainnoidaan luotettavien tulosten saamiseksi, sillä usein havainnoitavat tilanteet eivät ole valmiiksi suunniteltuja, vaan aitoja tilanteita. Toisaalta havainnointi voi ohjautua tutkimustilanteen edetessä, mutta myös etukäteen luotu havainnointisuunnitelma voi ohjata tutkimusta. Tyypillistä havainnoinnissa on, että nämä tavat sekoittuvat. (Eskola & Suoranta 1998, 103.)

Eskola ja Suoranta (1998, 101) kertovat Grönforsin (1982, 87–88) kuvailevan osallistavaa havainnointia myös toimintatutkimukseksi. Oman opetuksen tulosten ja lasten oppimisen havainnointiin sopii osallistava havainnointi, sillä sen tavoitteena on ottaa havainnoitavat huomioon, niin että toiminta ei muutu, vaikka tutkija ei osallistuisi enää tunneille (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82). Tässä tapauksessa siis opettaminen pianomuskariryhmässä jatkui kymmenen havainnointikerran jälkeenkin. Lasten näkökulmasta mikään ei muuttunut, eikä periaatteessa opettajankaan näkökulmasta, sillä lasten oppimisen havainnointi jatkui koko vuoden. Ainoa muutos oli muistiinpanojen säännöllisyys ja hieman kriittisempi havainnointi tutkimuksen ajan, sillä se keskittyi tutkimuksen näkökulmasta oikeiden työtapojen valitsemiseen.

3.3 Tutkimusjoukko

Aineiston keräämisen kannalta kiinnostus käytännön tekemiseen johti pianomuskariryhmän perustamiseen. Tutkimusjoukoksi osoittautui Jyväskylän ammattikorkeakoulun Muskaristudiossa järjestetty pianomuskariryhmä nimeltään Pikku pianistit.

Ryhmä kokoontui yhteensä 30 kertaa lukuvuonna 2020–2021, joista 10:n kerran tuntuunnitelmät sisältyivät tähän opinnäytetyöhön. Ryhmää kuvailtiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun nettisivuilla seuraavasti:

Pikku Pianistit -soittoryhmässä perehdytään pianon soittamisen alkeisiin. Lisäksi välillä musisoidaan kanteleella, laatta- ja perkussiosoitteilla. Jokaisella tunnilla on mukana myös laulua, kuuntelua, liikettä ja tanssia. Lapsi saa hyvän perustan soiton opiskelulle mahdollisia tulevia yksilötunteja varten. Olisi toivottavaa, että kotona olisi oma kosketinsoitin. Ryhmään otetaan enintään 4–6 lasta. (Pikku pianistit.)

Tavallisessa muskariryhmässä on tyypillisesti kahdeksan lasta, mutta määrä myös vaihtelee. Soittomuskariryhmässä saattaa olla tavallista vähemmän lapsia, jotta voidaan paremmin keskittyä soiton opetteluun pienemmässä ryhmässä, ja he ovat usein viisi-kahdeksanvuotiaita. Kuten Last (1982, johdanto) suosittelee pianonsoiton aloitukseksi noin seitsemän ja puoli vuotta, niin tähänkin muskariryhmään osallistui sopivasti kuusi-seitsemänvuotiaita tutustumaan pianonsoiton alkeisiin. Lapsia oli ryhmässä neljä, mutta yksi lapsi joutui jäämään pois ryhmästä tammikuun 2021 alussa. Ryhmässä oli muutenkin vaihtelevasti poissaoloja, joten yhden lapsen poisjäänti ei vaikuttanut huomattavasti tutkimukseen. Ryhmän aloittaessa yksi oli kuusivuotias, kolme muuta seitsemänvuotiaita, eli koulun aloittaneita.

3.4 Aineiston analysointi

Havainnoista kirjattuja päiväkirjamerkintöjä analysoitiin tutkimustulosten saamiseksi. Tulosten kirjaamisen avuksi käytettiin myös tuntisuunnitelmia. Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä voidaan pitää sisällönanalyysiä, mikä voidaan yksinkertaisesti mieltää sisällön erittelynä ja voidaan liittää eri kokonaisuuksiin analyysitaivoista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 107). Analysointitavat eivät ole selvärajaisia, vaan saattavat sotkeutua keskenään (Eskola & Suoranta 1998, 162). Anttilan (1996, 254)

mukaan sisällönanalyysi on alun perin määrällisen tutkimuksen menetelmä, sillä sitä voidaan käyttää aineiston kategorisoimiseen. Sisällönanalyysi vaatii kuitenkin objektiivista ja systemaattista toimintatapaa (mts. 256). Tämän tutkimuksen aineiston analyysitapana voidaan siis käyttää sisällönanalyysiä työtapojen erittelyssä, mutta se tarvitsee seurakseen muita analyysimenetelmiä.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto pelkistetään tiivistäen tai paloittamalla. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 109) kuvailevat tämän redusoinnin tapahtuvan esimerkiksi niin, että aineistosta poimitaan asiasanoja ikään kuin tutkimuskysymyksiin vastaten. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä luodaan uutta teoriaa. Tähän verraten teorialähtöinen sisällönanalyysi taas perustuu aikaisempaan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109, 112–113.) Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin tapaan aineiston paloittelua ikään kuin asiasanoittain, mutta analyysi oli lopulta teorialähtöistä, sillä valmiiksi luokitellut muskarin työtavat ohjasivat tutkimustulosten keruuta.

3.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen liittyy tutkimuksen eettisyys (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127). Luotettavuuteen vaikuttaa myös tutkimusaiheen ja -strategian valinnat (Anttila 1996, 401; Tuomi & Sarajärvi 2009, 129). Näin ollen tutkimusaihetta ja sen tutkimustapaa kannattaa miettiä tarkkaan, sekä omaa suhdettaan aiheeseen.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään usein objektiivisuuteen, jolloin oma mielipide jätetään pois tutkimuksesta. Anttilan (1996, 401) mukaan objektiivisuuden ongelmana on tulkinta ja oletukset tapahtuneesta. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 135–136) avaavat objektiivisen havainnoinnin ongelmaa pohtimalla, pystyykö tutkija havainnoimaan puolueettomasti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan omat havainnot ovat kuitenkin väistämättömiä, sillä tutkija itse luo tutkimuksensa (mts. 136). Tuomi ja Sarajärvi (2009, 225) jatkavat kuvaamalla toimintatutkimusta samalla tavalla objektiivisuuden haastajana. Havainnoija luonnollisesti liittyy havaintoihin omia kokemuksiaan ja saattaa käyttää kokemuksiaan jopa tutkimuskohteen persoonallisuuden määrittä-

miseen. Eskola ja Suoranta (1998, 103–104) kuitenkin väittävät subjektiivisuuden olevan rikkaus, jolloin syntyy mielenkiintoisia raportteja eri henkilöiden kiinnittäessä huomiota eri asioihin. (Mts. 103–104.)

Subjektiivinen tutkimustapa kertoo yhden henkilön havainnoista. Teimme tämän tutkimuksen tuntisuunnitelmat parini kanssa aina viikoittain ja hyväksyimme lopullisen suunnitelman yhdessä, sillä niin olimme myös aloittaneet yhteisen pedagogisen harjoittelun. Myöhemmin tein kolme viimeistä tuntisuunnitelmaa yksin ja käytin vapaampaa tapaa kirjata havaintoni ilman apukysymyksiä. Tarkoitus oli kehittää omaa tuntisuunnittelutaitoa ja taitoa valita työtapoja yksin. Eskola ja Suoranta (1998, 129) kertovat Jyrkämän (1983, 57–59) kuvailevan toimintatutkimuksessa olevan joskus tarkoituksena tutkijan ammatti- ja reflektiotaidon kehittäminen.

Saimme tuntisuunnitelmiin ideoita omien kokemustemme perusteella, miten kehittää tuntia tai mistä lapset voisivat pitää. Olin itse vastuussa tutkimuksestani, joten hyväksyin parini ehdotuksista vain sellaisia, jotka mielestäni tukivat lasten soittotaidon kehittymistä, pianonsoiton kiinnostuksen kasvua tai olivat muuten toimivia työtapoja tai kappalevalintoja tutkimuksen kannalta. Parini antoi myös enemmän tilaa minulle työtapojen valintaan, jolloin annoin hänelle enemmän vapauksia valita esim. opeteltavia lauluja tai tunnin alkuun sopivia liikunnallisia kappaleita (ks. Liitteet 1-10).

Parini läsnäolo ja apu ei vaikuttanut tutkimuksen luotettavuuteen, vaan pikemminkin vahvistaa koulutuksessamme saatua osaamista työtapojen valinnoista. Toteutin tutkimuksen yksin havainnoimalla lapsia ja omaa opetustani. Kuten Anttila (1996, 111) muistuttaa tyypillisesti vain havainnoitsija itse voi analysoida kerättyä aineistoa. Lisäksi saimme tukea muskaria ohjaavalta opettajalta, sillä emme olleet ennen kuulleet tai nähneet pianomuskarin toimintaa. Häneltä saimme myös ehdotuksia monipuolisemmista työtavoista, esimerkiksi laattasoitinten ja kanteleen soitosta.

Lasten läsnä ollessa heidän vanhemmilleen kerrottiin ensimmäisellä tunnilla, että Pikku Pianistit -pianomuskariryhmää käytetään hyödyksi opinnäytetyössä seitsemän viikon ajan, jolloin etsitään muskarin työtapoja tukemaan pianonsoiton alkeisiin tutustumista. Vastaanotto oli silloin hyväksyvä, jonka jälkeen vanhemmat saivat tiedon

tutkimuksesta sähköpostitse (ks. Liite 11). Pandemiatilanne vaikutti yhteistyöhön vanhempien kanssa, jolloin vältimme fyysistä kontaktia, minkä takia kaikki kommunikointi tapahtui sähköpostitse. Jokaisen lapsen huoltaja lähetti vastausviestin, jossa annettiin suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Viestissä ilmaistiin, että nimiä ei mainita, mutta tutkimuksessa tulee ilmi muskariryhmän nimi. Muutosta viestin sisältöön tuli siinä mielessä, että lapsilta ei tutkimusmielessä kysytty esimerkiksi mielipidettä syksystä tai työtapojen valinnoista. Lisäksi syyslukukauden viimeinen, kahdeksas tunti pidettiin ulkona toteutustavaltaan niin eri tavalla, että se tunti jäi pois tutkimuskerroista. Tämä kannusti vielä jatkamaan havainnointia tammikuun puolella, josta ilmoitettiin lasten huoltajille erään alkuvuoden tervehdyksen yhteydessä (ks. Liite 12).

Tutkimusetiikassa puhutaan tutkittavien suojasta ja ihmisoikeuksista, johon kuuluu selvittää osallistujille tutkimuksen tavoitteet ja kuinka tutkimus suoritetaan, annettava oikeus vapaasti osallistua tutkimukseen ja varmistettava osallistujien tieto tutkimuksen tarkoituksesta. Lisäksi on tärkeää turvata osallistujien oikeudet ja hyvinvointi, varmistaa luottamuksellisuus tietojen käytöstä, varmistaa anonymiteetti ja noudattaa näitä lupauksia. (Tuomi & Sarajärvi 1998, 131.) Tämän tutkimuksen tarkoitus ilmaistiin havainnoitavien lasten huoltajille ja heillä oli mahdollisuus ilmaista, jos eivät halunneet olla mukana kehittämistyössä. Tutkimus muutti lopulta muotoaan kehittämistyöstä, mutta ei vaikuttanut tutkijan ja tutkimuskohteen suhteeseen tai lopulta itse havainnointiprosessiin. Vanhemmille kerrottiin tarvittava tieto ja lupaus nimien kertomattomuudesta pidettiin, eikä tutkimus uhannut tutkittavien oikeuksia tai hyvinvointia.

4 Tutkimustulokset

4.1 Muskarin työtavat tukemassa pianonsoiton alkeisopetusta

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin kuusi-seitsemänvuotiaiden pianonsoiton alkeisiin tutustumista ryhmässä. Tuntisuunnitelmien työtavat vaihtelivat viikoittain, mutta jokaisella tunnilla oli varmasti soittoa, improvisointia ja laulua. Tyypillisistä muskarin työtavoista integrointia oli vähiten, sillä soitto vei eniten aikaa tunneilta sen kuulussa joka viikon tuntisuunnitelmaan. Otimme myös improvisoinnin osaksi jokaista tuntia.

Alle on avattuna muskarin työtapojen käyttömahdollisuuksia pianomuskarissa työtapoittain. Tarkasteltaviksi työtavoiksi valikoitui liikkeen, laulun, soiton, kuuntelun, improvisaation ja integraation. Lisäksi ilon saaminen musiikin tekemisestä pidetään niin tärkeänä osana muskaria, että leikki valikoitui mukaan listattuihin työtapoihin.

4.1.1 Leikki

Kaikenikäisten lasten musiikin oppiminen käy leikkimällä ja itse oivaltaen (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017a, 95). Leikki on itseilmaisun väline, jonka avulla lapsi prosessoi kokemaansa ja kehittää mielikuvitustaan monipuolisten työtapojen avulla (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017b, 352). Leikki on usein symbolista, jolloin harjoitellaan mielikuvia ja käsitellään tunteita. Tällöin esimerkiksi vaihdellaan rooleja, niin sanotusti näytellään ja harjoitellaan eläytymistä, mikä on tunteiden ja älyllisen kehittymisen kannalta tärkeää. (Ruokonen 2016, 38.)

Leikki tuli osaksi useimmiten pianonsoitossa improvisaation kautta. Tällöin kuvitimme ja harjoittelimme erityyppisiä soittotapoja, esimerkiksi hiljaa soittoa (ks. Liite 2), voimakkaasti (ks. Liite 3), voimistuen (ks. Liite 6) tai mielikuvien esille tuonti soitossa (ks. Liite 1 ja 7). Toisaalta leikki oli mukana työtapoja yhdistellen, esimerkiksi liikkuen ja tutustuen C-duuriasteikon säveliin laittamalla sävelet oikeaan järjestykseen tai as telemalla sävelten päällä, kun yksi lapsista soittaa niitä pianolla (ks. Liite 2). Leikki oli ohjattua ja se oli apuna sävelten järjestyksen oppimisessa.

Kokeilimme keskelle tuntiakin ottaa pelkkää leikkiä mukaan keventämään pianonsoittoa ja sävelten nimien opetteluun keskittymistä. Tätä voisi pitää myös draama- tai eläytymisharjoituksena. Lapset saivat eläytyä merihenkiseen teeman ”kiikaroimalla” ja kuvailemalla näkymäänsä, jolloin muut esittivät kuvailtua näkyä. Toisinaan leikki otettiin tunnin päätteeksi ja sisälsi enemmän pianonsoittoon liittyviä asioita. Tästä esimerkkinä maa-meri-laiva-leikki, joissa kapteeni käskee G-avaimen, ¼-nuotin tai puolinuotin luo. Soittokappaleessa oleviin termeihin tutustuttiin vielä paremmin leikin kautta (ks. Liitteet 8, 9, 10). Myöhemmin samaa leikkiä sovellettiin muiden poissa ollessa yhden lapsen kanssa pianolla, jolloin eroteltiin kolmeksi vaihtoehdoksi soittaa mustia koskettimia tai valkoisia koskettimia keski-C:n ylä- tai alapuolelta.

Leikki voi olla pianonsoittoon tutustumisessa tukena improvisaatiossa, tauottamassa uuden oppimista tai integroituna soittimeen tutustumisessa. Improvisaatiossa leikinomainen lähestyminen vapauttaa soittamaan mitä tahansa, eikä silloin välttämättä ajatella, että soitetaan edes pianoa. Lapsen kehitystasosta ja kiinnostuksen kohteista riippuen leikit voivat olla erilaisia, mutta usein ovat apuna ylläpitämään kiinnostusta pianonsoiton opetteluun.

4.1.2 Liike

Kuusi-seitsemänvuotiaat ovat kiihkeän kasvun vaiheessa, jolloin lapsi tarvitsee tukea kasvuun liikkumalla mielenkiinnon kohteiden mukaan (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017a, 82). Liike oli tässä muskariryhmässä tärkeä tekijä, sillä lapset tuntuivat tarvitsevan koulupäivän jälkeen liikkumista. Usein liike tapahtui yhteisessä sykkeessä taustamusiikin tai laulun kanssa, tai ilman. Tällä vahvistettiin perussykettä kehollisesti. Liikkuminen vahvistaa kehollista ilmaisua, kehonkuvan tuntemista ja omien liikkeiden hallintaa, mistä on apua pianonsoittoonkin, sillä kaikki soittaminen alkaa kehosta (Ruokonen 2016, 167). Lasten raajojen kasvaessa liikkeen harjoittaminen on tärkeää, mutta myös hienomotoriikan taitoja tulee tukea, mihin sopii jokin sorminäppäri puuhailu, kuten myös instrumentin soitto. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017a, 82).

Usein heti alkutunnista otimme alkulaulun jälkeen jotakin liikkumista (ks. Liitteet 1–10). Tarkoitus oli alkulauluun keskittymisen jälkeen ennakoida levotonta tunnelmaa irrottelemalla musiikin kanssa. Samoin uuden taidon opettelu, tässä tapauksessa soiton opiskelu esimerkiksi nuotteihin tutustuen vei energiaa. Toisaalta myös yhdessä liikkuen ja koko tilaa käyttäen pyrittiin luomaan lapsille turvallinen ja rento tunnelma. Osa lapsista kiinnosti kovasti akrobaattiset liikkeet, jolloin koitimme keksiä koko kehoa käyttäviä alkulämmittelyitä muskaritunnille. Vilkkaamman menon estämiseksi kokeilimme joogaa (ks. Liitteet 4 ja 5) ja venyttelyä, jolloin lapset saivat itse keksiä itseä kiinnostavat liikkeet (ks. Liitteet 6 ja 7). Liike voi myös auttaa rentoutumaan hyvää soittoasentoa haettaessa.

Liikettä oli tunneilla mukana aina myös alkulaulussa. Taputimme yhteisessä sykkeessä kädet reisiin ja kädet yhteen vuorotellen. Näin laulukin pysyi yhteisessä rytmissä. Kehoa apua käyttäen yhteistä sykettä taputtaen vahvistettiin perussykkeen tuntua, mistä on apua rytmien opettelussa. Tällä tavalla yksinkertaisesti voisi uusi soittokappale laulaa läpi taputtaen mukana, jotta se tulee korvalle jo tutuksi, ja jotta soitto tapahtuisi tasaisessa rytmissä.

Pianonsoiton tukena liike on apuna energian purkamisessa ja rentoutumisessa. Liike voi tapahtua tunnin alussa tai keskellä rentouttaen tai keskeyttäen intensiivisen uuden oppimisen. Se voi olla leikillistä, lasten toiveita kuunnellen tai opettajan ohjaama esimerkiksi rytmiharjoitusta. Toinen tärkeä apua liikkeestä on rytmien ja perussykkeen opettelussa kehon kautta.

4.1.3 Soitto

Soitto poikkeaa muista työtavoista siten, että sitä voidaan pitää oletustyötapanana instrumentin soiton oppimisessa. Kuinka oppia soittamaan pianoa, ellei soittamalla? Soittoharrastus aloitetaan soittimeen tutustumalla. Muskarin työtapanana soitto alkaa kehosoitimmista ja perussykkeen harjoittamisella (Ruokonen 2016, 158; Piispanen 2019, 118). Omaa kehoa soittimena käyttäen perussykkeen vahvistuttua, on sama taito helppo siirtää instrumentin soittamiseen (Ruokonen 2016, 158). Jos soittoharrastus jatkuu muskarista soittotunneille on kuusi-seitsemänvuotiaiden kanssa hyvä

ottaa selvää heidän taitonsa ja kerrata niitä. Silloin voidaan lähteä tutustumaan tempon, dynamiikan ja sävelten tai rytmien keston liittyviä merkintöjä, sillä tämän ikäinen alkaa ymmärtämään ja oppii käyttämään niitä. (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017a, 126.)

Saimme opettajaltamme vinkkejä pianomuskarin alkaessa soittomuskaritunnin suunnitteluun ja päätimme ottaa muita soittimia pianonsoittoon tutustumisen tueksi. Käytimme esimerkiksi laattasoittimia C-duuriasteikon säveliin tutustuessamme. Havainnoista ilmeni, että malleilla laattasoittimien soitto ei tuntunut siirtyvän suoraan tasaisessa sykkeessä pianonsoittoon. Tasaisessa rytmissä soitto onnistui usein paremmin yhteissoiton tai opettajan mukana soiton avulla. Laattasoittimilla yhteissoitosta haimme harjoitusta perussykkeen vahvistamiseen ja kokeilimme myös eräänlaista musiikkisatua, jossa lapset saivat soitollaan kuvailla talvista maisemaa (ks. Liite 1).

Pianomuskarissa perussykkeen vahvistamisen tukena soitimme lisäksi djembe-rumpuja ja kehärumpuja. Havainnoista ilmeni, ettei saman tunnin aikana rumpujen soitto välttämättä kuulu heti rytmikkäänä pianonsoittona, vaan saattaa vaatia aikaa. Joskus marakassit ja rytmikapulat voivat olla sykkeen vahvistamisen tukena, mutta jos lapsella on jo kokemuksia näistä rytmisoittimista, voivat ne tuntua lapsesta tylsiltä. Pianonsoittoon tutustuminen saattaa olla kannattavampaa ensin ilman nuotteja. Kun soitin alkaa olla tuttu, on helpompi keskittyä nuottien merkintöihin. Toisaalta esim. melodian rytmikuvioihin voidaan kuitenkin tutustua kehon avulla, esimerkiksi taputtamalla käsiä yhteen tai rintaan, tai jonkin lyömäsoittimen, esim. rummun avulla.

Pianotunnilla yleensä soitto tarkoittaa työkuvana tietysti pianon soittoa, mutta muskarin työtapana sen voisi ymmärtää esimerkiksi rytmisoitinten käyttämisenä tai yhteissoittona. Soitto voidaan mieltää yhtenä työtapana kuuntelun tapaan. Silloin voidaan pelkästään keskittyä korvan harjoittamiseen, melodian opettelussa ja taas soittoa työtapana käyttäen keskittyä musiikin tuottamiseen.

4.1.4 Kuuntelu

Kuuntelu avaa lapselle tien musiikin oppimiseen ja tuntemiseen. Kuunteleminen kehittää arviointikykyä ja yhä luovempaa musiikillista ilmaisua. (Ruokonen 2016, 164.) Tärkeää esikouluikäiselle on kuunnella musiikkia monipuolisesti, jolloin opitaan musiikista niille ominaisia piirteitä (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017a, 127). Toisaalta musiikin kuuntelusta opitaan erottamaan soittoon liittyviä elementtejä; dynaamisia vaihteluja, rytmin ja tempon vaihtelut ja esim. duurin ja mollin erottaminen (mts. 127).

Kuuntelu tuli pianomuskarissa eniten esille viikoittain toisten improvisaatioita kuunnella. Lapset oppivat usein matkimalla toisiaan, mikä näkyi välillä syksyn improvisaatioissa. Soitto kehittyi monipuolisemmaksi ja matkimista oli vähemmän. Aina uuden improvisaatio-ohjeen saatuaan lapset saattoivat matkia enemmän toisiaan. He siis selvästi kuuntelivat, millä tavalla toiset lähestyvät ”tehtävänantoa”.

Muutama kuunteluharjoitus pianon ääressä toteutettiin niin, että kaksi lasta oli yhtä aikaa pianon ääressä (ks. Liite 1 ja 2) Toinen soitti ja toinen lapsista kuunteli vieressä toisen soittoa. En pystynyt kovin hyvin seuraamaan tilannetta ensimmäisellä kerralla, mutta tunnin päätteeksi totesimme parini kanssa, että kuuntelu oli lapsille helppo tapa aistia. Keskittyminen vieressä istuen oli vaihtelevaa, mutta tuntui olevan hyödyksi, sillä oppilas ei päässyt heti soittamaan, vaan joutui seuraamaan vierestä tehtävänantoa. Työtapana kuuntelu sisälsi tässä tilanteessa myös ohjeiden kuuntelua, keskittymistä ohjeidenantoon soiton kuuntelun lisäksi.

Klassisen pianonsoiton opettajana halusin myös tarjota lapsille klassista pianomusiikkia kuunneltavaksi. Soitin parin muskaritunnin päätteeksi kappaleen, Oskar Merikannon Valse Lente, jota istuttiin hiljaa kuuntelemaan (ks. Liite 1 ja 2). Lapset saivat myös kertoa mielipiteensä musiikista. Kuuntelua yhdistettiin myös liikkumiseen, nyt musiikkiin reagoiden ja eläytyen (ks. Liitteet 9, 10 ja 11). Kappaleiksi valikoitui suomalaisten säveltäjien pianomusiikkia jo alkusyksystä tuttuja kappaleita sekä talviseen teemaan sopivia.

Pianonsoiton tukena kuuntelu voi olla esimerkiksi opettajan soiton kuuntelussa, improvisoinnissa tai vaikka taukojen kuuntelussa. Kuuntelua voidaan yhdistää esimerkiksi liikkumiseen musiikkia kuunnellen. Jo aivan ensimmäisellä tunnilla oppilasta kiinnostaa varmasti kuulla millainen ääni pianosta lähtee. Tunneilla on hyvä hiljentyä kuuntelemaan erilaisia ääniä yksin ja opettajan kanssa.

4.1.5 Laulu

Laulu on meidän kaikkien oma ja luonnollinen instrumentti, ja musiikillisen ilmaisun muoto. Sitä voidaan käyttää uusien asioiden oppimisessa ja yhdistää leikkeihin tai liikuntaan. (Ruokonen 2016, 147.) Sitä voi käyttää myös helpon soittokappaleen opeteluun. Nuottikuvassa ylöspäin menevää melodiaa voidaan kädellä näyttää ilmassa asteittain nousevana, eli ottaa avuksi laulava käsi (Lindeberg-Piiroinen & Ruokonen 2017a, 125). Jos laulu on kuulunut jo aiemmin lapsen elämään, on hän esikouluikässä kykenevä laulamaan jo yksin (mts. 125).

Aiemmat musiikilliset kokemukset vaikuttavat vahvasti siihen, kuinka rohkeita lapset ovat laulamaan, tai opettaja itse. Opettajan mukana laulaminen on varmasti aluksi mukavampaa lapselle. Laulaminen ei kuitenkaan ole välttämätöntä, vaan positiivinen lisä monipuolisena työvälineenä ja yleisen musiikillisuuden kehittämisessä. Laulamalla tuttua Ostakaa makkaraa -laulua annettiin kuulokuvaa siitä, miltä se pianoa soittaessa voisi kuulostaa (ks. Liite 4). Tässä opettajina oletimme kaikkien tuntevan kappaleen. Yhdelle lapsista laulu ei ollut tuttu, mikä näkyi erona kappaleen soiton sujuvuudessa. Tästä ei voida kuitenkaan vetää suorja johtopäätöksiä, vaan toisille eri lähestymistavat voivat sekoittaa asian oppimista, kun taas toisille se on tueksi.

Laulua käytettiin tukena musiikin tekemiseen. Eniten laulusta on apua silloin, kun se on opettajalle ja oppilaalle luontainen tapa musisoida ja ilmaista itseään. Siihen voidaan kannustaa, mutta liika painostus saattaa viedä työtavan hyödyn, eikä ole enää tukemassa pianonsoiton alkeiden opiskelua.

4.1.6 Improvisaatio

Improvisaatio on tukena lapsen luovuuden kehittämisessä. Mitä aikaisemmin sen harjoittaminen on aloitettu, sitä helpompaa se on, eikä virheiden pelko kahlitse soittoa. (Piispanen 2019, 152.) Improvisointi on apuna rohkaisemaan lapsia keksimään omia rytmejä, melodioita tai ääniä, joka voi olla kuusi-seitsemänvuotiaille luontaista, jos he ovat kiinnostuneita kuuntelemaan ja tutkimaan uusia asioita (Ruokonen 2016, 170). Ruokonen (2016, 170) ehdottaa improvisointiharjoitusten avuksi kuvia, tarinoita, liikettä tai mielikuvia. Piispanen (2019, 152) taas kannustaa aloittamaan selkeiden ohjeiden kanssa, joka luo turvallisen pohjan luovuuden ilmaisulle.

Improvisaatio tuntui luontevalta ottaa mukaan muskarin tapaan luovaan lähestymiseen pianonsoiton alkeisiin. Halusimme ottaa improvisaatiota mukaan joka tunnille vastapainoksi nuotteihin tutustumiseen. Lisäksi käytössämme oli vain yksi piano neljälle lapselle. Halusimme paljon pianon soittoa tunnin aikana, joten vuorotellen pianon ääressä soiton jälkeen lopputunnista viimeistään kaikki pääsivät kuulemaan myös toisten soittoa. Päätimmekin ottaa jokaisen tunnin päätteeksi pianolla soitettavan loppuimprovisaation, johon keksimme joka viikko jonkun uuden idean, välillä toki kerraten.

Viikkojen aikana kehitimme ja laajensimme improvisaatiotapoja. Ohjeet improvisaatioon vaihtelivat määrätystä äänistä dynamiikkatermeihin, eläinten liikkeiden kuvailuun ja omien sääntöjen keksimiseen (ks. Liitteet 1–10). Lapsille oli helpointa mielikuvien kautta ottaa kuvailevaa soittoa. Karhu soitettiin matalammalta kuin lintu ja pupu, lintu soitettiin nopeammassa tempossa kuin karhu ja pupun soitto oli pomppivan kuuloista karhun ja linnun soittoon verrattuna.

Pianonsoitossa improvisaatio on tukena luovana itseilmaisuna. Improvisaatio voidaan ymmärtää leikillisenä lähestymisenä tai se voi olla hyvinkin ohjattua. Tavoitteena on itsensä ilmaisun harjoittelu. Siitä on myös tukea soiton opetteluun niin, että virheiden tekemistä ei pelättäisi niin paljon, mikä saattaa olla vaarana erityisesti klassisen musiikin opiskelussa.

4.1.7 Integraatio ja työtapojen yhdistely

Integraatiolla yleensä viitataan muskarissa taideintegraatioon. Mahdollista on musiikin yhdistäminen kuvalliseen ilmaisuun, runoiluun, tarinointiin, jopa matematiikkaan tai ympäristökasvatukseen (Piispanen 2019, 156). Musiikkiliikunta itsessään on liikunnan integroimista musiikin oppimiseen. Esimerkiksi rytmin ja nuottien opettelu voidaan omalla tapaa laskea integraatioksi. Ruokonen (2016, 176) listaa integroitaviksi työtavoiksi esimerkiksi musiikkimaalauksen, musiikkisadut, dramatisointi, sosiaaliset taidot tai tunneilmaisu. Pianotunnin tavoitteiden mukaan työtapoja voikin yhdistellä erittäin laajasti opettajan ja oppilaan kiinnostuksen mukaan.

Toisaalta integraatiota oli tunneilla mukana, sillä yhdistelimme kuuntelua, liikettä, laulua ja muiden soitinten soittoa pianoon tutustuesssa. Muiden taiteiden integrointi jäi kuitenkin vähäisemmälle. Leikki oli yksi merkittävä integraation väline, joista kuvailua seuraavaksi.

Nuotteihin tutustuminen voi olla mielenkiintoista lapselle, mutta musiikin tekeminen voi myös voittaa kiinnostuksen nuotteihin. Halusimme kehollisuutta ja leikillisyyttä ensin mukaan nuotteihin tutustumiseen. Piirsimme isolle paperille nuottiviivaston ja näin saimme ryhmän kanssa käytännönläheisemmin tutustuttua nuottiviivastoon. Toisten soittaessa pianoa tutustuimme usein muiden kanssa nuottiviivastoon harjoittelemalla nuottien piirtämistä (ks. Liite 4). Näin piirtäminen, liike ja leikki otettiin mukaan teorian opetteluun.

Toisena esimerkkinä tutustuimme C-duuriasteikon sävelten nimiin niin, että lapset astelivat paperisten kirjainten päällä, opettajien antaman järjestyksen mukaan. Myöhemmin tunnilla kirjoittamalla ne paperille järjestyksessä toistensa avulla onnistui se paremmin ensin liikunnallisesti niihin tutustuen. Vielä lopputunnista C-duuriasteikon sävelten lausuminen oikeassa järjestyksessä yhteen ääneen tuntui vahvistavan muistia. Näin otimme mukaan liikettä, puhetta ja soittoa.

Pianonsoitossa integraatio tuli eniten esille työtapojen yhdistämisessä, mikä saattaa olla monimutkaista. Hyvän harjoituksen tai leikin keksittyä ei ehkä ole olennaista erottaa integroituja työtapoja. Opettajalle on kuitenkin hyödyksi tunnistaa työtavat jatkoa ajatellen, jos haluaa toistaa harjoituksen tai kehittää sitä mielekkäämmäksi tai haastavammaksi seuraaville viikoille tai toisille oppilaille. Integraatio tuo luovaa lähestymistapaa opettamiseen. Esikouluikäiselle leikki on usein vielä luonnollinen lähestymistapa oppimiseen, jonka takia sitä on hyvä integroida liikkeeseen, soittoon, kuunteluun, lauluun ja improvisointiin.

4.2 Huomioon otettavia asioita työtapoja valittaessa

Pitkin tutkimusta esille nousi huomioon otettavia asioita tuntia suunnitellessa, havainnoiteja kirjatessa, aineistoa analysoidessa ja raportoidessa.

Opettajalle on hyödyksi tuntea lapsen kehitystaso. Esimerkiksi se, mikä on tyypillistä kuusivuotiaan kehitystasolle voi poiketa kahdeksanvuotiaasta. Oppilaan kehitystasoon vaikuttaa paljon myös aiemmat kokemukset. Joskus opettajalla on oletuksia lapsen kokemuksista. Nuoremmalla oppilaalla voi olla vähemmän kokemuksia, esimerkiksi kanssakäymisiä uusien ihmisten kanssa, kuin kaksi vuotta vanhemmalla. Tämä voi olla myös toisinpäin. Havainnoista selvisi, että opettaja voi esimerkiksi olettaa, että lapset tuntevat jo aakkoset pianon koskettimiin tutustuttaessa, mutta kun lähdetään kirjoittamaan kirjaimia, ne eivät olekaan tuttuja. Sorminäppäryyden kehittyminen on toinen esimerkki, missä voi olla paljon eroa juuri esikouluikäisissä.

Lapset on tärkeää kohdata yksilöllisesti. Erityistä huomioita ja osaamista tarvitaan opettajalta erityistä tukea tarvitsevan lapsen kanssa. Tämä vaatii myös kärsivällisyyttä opettajalta, sillä joka tunti voi ilmetä uusia asioita. Havainnoinnin perusteella neljä lasta keskittyi tuntiin melko eri tavoin. Toisilla lapsilla oli kärsivällisyyttä enemmän, toisilla vähemmän, joka ilmeni levottomuutena, katseen hapuillessa muualla, vaikeutena pysyä paikallaan tai puhumalla paljon. Havainnoista ilmeni, että jotkut harjoitukset olivat helppoja lapsille, joka johti levottomaan käyttäytymiseen. Päätimme kokeilla mm. haastavampia rytmejä seuraavilla tunneilla.

Tärkeää on myös opettajalle kannustaa oppilaita. Sitä tapahtui muskariryhmässä lasten kesken. Tuntui aina antoisalta lasten kuulla toisten mielipiteitä ja nähdä toisten soittoa. Positiivinen yhdessä tekeminen tuntui aina innostavan lapsia, siksi kuusi-seitsemänvuotiaille on vielä tärkeää leikillinen lähestyminen. Tietysti opettajan persoonasta riippuen opettaja voi leikkiä lapsen kanssa ja antaa lapselle tilaa keksiä ja ehdottaa luovia ratkaisuja. Tämän ikäiset alkavat itsenäistyä kouluun mentäessä ja siksi tarvitsevat edelleen tukea ja kannustusta.

5 Pohdinta

Tutkimustulokset kuvasivat laajasti opettamisen monipuolisuutta. Erityisesti tuloksista nousi luovuus, leikin merkitys sekä yksilöllisen lähestymisen tärkeys. Huomattavaa oli, että työtapoja yhdistelemällä uuden taidon opettelu sujui paremmin.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten muskarin työtavat tukevat pianonsoiton alkeisopetusta. Kiinnostus aiheeseen johdatteli tutkimusta ja auttoi oman opettajuuden kehittämisessä. Henkilökohtainen tavoite oman opettajuuden, tuntisuunnittelu- taidon sekä työtapojen valintojen kehittymisestä täyttyi prosessinomaisesti tutkimuskohteen valinnasta toteuttamisen kautta raportointiin. Työ antoi varmuutta opettajana toimimiseen ja auttoi ymmärtämään, että itsensä kehittäminen jatkuu valmistumisen jälkeenkin.

Tutkimustuloksista saa erinomaisesti ideoita monipuolisiin työtapoihin erityisesti ryhmässä tapahtuvaan pianonsoiton alkeisopetukseen. Tämä ei ehkä ole tyypillisin tai yleisin soitonopettelu harrastusmuoto, mutta tuloksista on muuhunkin. Työtapoja voi poimia yksilöopetuksena tapahtuvaan instrumenttiopetukseen, ei pelkästään pianonsoittoon. Erityisesti kaltaiselleni aloittelevalle opettajalle työtapojen erotteluun ja käyttöön tästä voi olla tukea.

Työtapojen valinta sisältyi tuntisuunnitelmien tekemiseen, joka johdatteli kertomaan enemmän tuntien suunnittelusta, tunnin rakenteesta ja tavoitteista. Monipuolinen tietoperusta kertoo siitä, että työtapojen valintaan vaikuttaa monet asiat. Jo teoriaa

kirjoittaessa tuntui haastavalta erotella tunnin suunnittelu, rakenne ja työtavat. Tutkimustulokset kuitenkin keskittyivät lopulta vastaamaan tutkimuskysymykseen työtapakerrallaan. Listaamalla työtapoja, tuotiin esille pianonsoiton alkeisiin tutustumisessa mahdollisuus monipuolisten työtapojen valintaan. Nämä työtavat tunnistamalla voidaan kehittää opettajien omaa luovuutta ja tukea lasten soittoharrastusta yhä monipuolisemmin ja yksilöllisemmin, jonka tavoitteena on saada iloa musiikkiharrastuksesta. Listatut työtavat ovat muistuttamassa sekä varhaisiän musiikinopettajia että pianonsoiton alkeisopettajia monipuolisista työtavoista haastaa etsimään itselleen sopivia tapoja toteuttaa niitä.

Muskarin työtavat listattiin lopputuloksiin, kuten Lindeberg-Piiroinen, Ruokonen (2017b, 354) ja Piispanen (2019, 20–21) ovat kuvanneet; kuuntelu, laulu, soitto, liike, integrointi ja improvisointi. Piispanen (2019, 20) mainitsee myös loruilun, kun taas Lindeberg-Piiroinen ja Ruokonen (2017b, 354) jättävät loruilun sekä improvisoinnin mainitsematta. Valitsin tarkasteltaviksi työtavoiksi eniten mainitut ja jätin esimerkiksi loruttelun pois, koska halusin keskittyä lauluun. Jokaisen valittuun tapaan saatiin kirjattua esimerkkejä niiden toimivuudesta pianonopetuksessa. Toiset työtavat toimivat tämän tutkimusryhmän kanssa paremmin kuin toiset. Toisaalta työtapojen valinta tuli tutkimuksessa myös läsnä luonnollisena tunnin suunnittelussa, sillä tutkimuksen aikana opettajan roolissa valitsin työtapoja, jotka tukevat opetusta.

Niikko (2018, 264) kuvailee tutkivan opettajan roolia luontevaksi, jolloin opettajuus ja tutkiva ote tukevat toisiaan. Tällöin tutkimus on sidoksissa käytäntöön, muttei tee tutkimuksesta vähäisempää kuin ammatikseen sitä tekevien. (Mts. 257.) Kehitystä tähän työhön toisi valitsemalla työtavat harkitummin. Erityisesti vahvemmin objektiivinen lähestyminen antaisi luotettavampia tutkimustuloksia. Lisäksi työtapojen avaaminen olisi voinut olla enemmän tukena monipuolisten työtapojen valinnassa.

Aineiston keruussa oli useampia haasteita. Soiton opettamisen haasteena oli yksi instrumentti. Tällöin oli vaikea suunnitella tunteja niin, että jokainen lapsista pääsisi myös yksin soittamaan tunnilla. Lasten poissaolo vaikutti tunnin kulkuun ja siihen, että saataisiin seurattua useamman lapsen vastaanottoa työtapojen valintaan. Työtapojen valintaan taas vaikutti lasten erilaiset musiikilliset lähtökohdat. Kaikki saivat

erilaista tukea kotona, ja toisia kiinnosti enemmän liikkuminen, toisia laulaminen. Toisille laattasoittimet olivat jo tuttuja soittimia ja eräällä lapsella oli kokemusta rytmien taputtelusta enemmän kuin muilta. Tällaisissa tilanteissa pyrittiin vastaamaan mahdollisimman monen kehitystasoon kuitenkin niin, että onnistumisen kokemukset olivat ensi sijalla.

Laadullisen tutkimuksen tavoite on selittää, ymmärtää ja kuvailla tietoa ilman, että tutkittavan kohteen ainutkertaisuus häviää (Anttila 1996, 135). Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on tutkimusongelmiin palaaminen ja työn eri vaiheiden yhdistyminen koko työn laadullisen tutkimusotteen takia (Eskola & Suoranta 1998, 16). Tutkimus alkoi kehittämistyönä, mutta erityisen refleктоiva tutkimusote muutti lähestymistapaa, sillä tarkoituksena ei ollut muokata tai kehittää teoriaa, vaan soveltaa ja selittää sitä. Tutkimuksen laadullisuuden pohdintaa löytyy jo tutkimuksen eettisyyttä avatessa. Havainnoissa ja päiväkirjamerkinnöissä säilyi laadullisen ja subjektiivisen tutkimuksen ote. Aineiston analysointi tapahtui työtapoja valikoiden, joka johti järjesteltyihin tutkimustuloksiin. Laadullista tutkimusta käyttämällä huomataan, että opetustyö tarvitsee monia lähestymistapoja, joka saavutetaan lähestymällä tutkimusta tutkivan opettajan näkökulmasta (Niikko 2018, 255).

Tutkimusta voisi jatkaa kokeilemalla listattuja työtapoja käytännössä pianonsoiton alkeistunnilla ja seurata kehitystä tai verrata yksinkertaisempaan työtapojen käyttöön. Kiinnostavaa olisi nähdä vertailevaa tutkimusta monipuolisten työtapojen käytöstä sekä niiden käyttämättömyydestä. Se toisaalta vaatisi ehkä suurempaa panosta kuin ammattikorkeakoulutasoista opinnäytetyötä. Toisaalta tutkimusta voisi myös laajentaa eri instrumentteihin. Lisäksi kiinnostava tutkimuskohde olisi eri ikäryhmät, esimerkiksi kouluikäiset lapset, aikuiset tai vanhukset.

Lähteet

- Ascari, D. P. 2003. *The Art of Effective Piano Teaching*. 1st Book Library
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino
- Franklin, E. 1972. *Music Education – Psychology and Method*. Iso-Britannia: George G. Harrap & Co. Ltd
- Heikkinen, H. L. T. 2018. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. Toimittanut Valli, R. 5., uudistettu painos. PS-kustannus. 215–230.
- Huhtinen-Hildén, L. 2017. Elävänä hetkessä. Teoksessa *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja*. Toimittanut Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. *Classicus*. 389–407
- Huhtinen-Hildén, L. & Pansu, L. 2017. Mitä tehdään, mitä tehdään pikkuinen Sanni? Teoksessa *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja*. Toimittanut Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. *Classicus*. 379–388.
- Hyry-Beihammer, E. K., Joukamo-Ampuja, E., Juntunen, M-L., Kymäläinen, H. & Lepänen, T. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä. Teoksessa *Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä*. Toimittanut Juntunen, M-L., Nikkanen, H. M. & Westerlund, H. PS-kustannus. 150–182.
- Kivelä-Taskinen, E. 2016. *Rytmiälylyn Pikku-kuplat*. 9. p. Espoo: Kultanuotti
- Last, J. 1972. *Nuori pianonsoittaja*. Helsinki: Otava 1982
- Lehtelä, R., Saari, A. & Sarmanto-Neuvonen, E. 2002. *Suomalainen pianokoulu – Alku-soitto*. Porvoo: WSOY
- Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. 2017a. Lapsi ja musiikki. Teoksessa *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja*. Toimittanut Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. *Classicus*. 63–133.
- Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. 2017b. Musiikin toiminnallinen suunnittelu. Teoksessa *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja*. Toimittanut Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. *Classicus*. 339–378.
- Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. 2017c. Valmiustasot I-II-III. Teoksessa *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja*. Toimittanut Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. *Classicus*. 134–142.
- Niikko, A. 2018. Tutkiva opettaja ongelmanratkaisijana. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. Toimittanut Valli, R. 5., uudistettu painos. PS-kustannus. 251-266.

Nyman, H-J. 2013. Tuntisuunnittelun taito – Näkökulmia alkeissoitonopetuksen valmisteluun. Opinnäytetyö. Metropolian ammattikorkeakoulu, musiikin koulutusohjelma. Viitattu 20.4.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67260/tuntisuunnittelun_taito.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Piispanen, U. 2019. Muskarisoppa – reseptejä varhaisiän musiikkikasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus

Pikku Pianistit. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Muskaristudion ryhmätiedot. Viitattu 28.4.2021. <https://www.jamk.fi/fi/Palvelut/kulttuuripalvelut/Muskaristudio/pikku-pianistit/>

Ruokonen, I. 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Oy Finn Lectura Ab, 2016.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 2017 Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 6.5.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 2017 Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 6.5.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taiteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Thompson, J. 1936. Thompsonin pianokoulu – Pienet sormet soittamaan. Helsinki: Musiikki Fazer, 1985

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5., uudistettu painos. Tammi

Vartiainen, O. 2013. Soitonopettaja työnsä reflektioijana. Teoksessa Musiikkikasvat-taja – Kohti reflektiivistä käytäntöä. Toimittanut Juntunen, M-L., Nikkanen, H. M. & Westerlund, H. PS-kustannus. 183–203.

Liitteet

Liite 1. Tuntisuunnitelma nro 1. 22.10.2020

TUNTISUUNNITELMA Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 22.10.2020 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema: Lumihutaleiden kuuntelu	
Musiikilliset tavoitteet: Uusiin soittimiin tutustuminen ja toisten soiton kuunteleminen	
Soittimet: Piano, bassopalat, alto- ja sopraanopalat, xylofonit, eli eri laattasoittimia, neljä kappaletta	
Materiaalit:	
Äänitteet ja kirjat: Fröbelin Palikat – Huugi-Guugi, Merikanto – Valse lente	
Muuta huomioitavaa: Muistuta käsienpesusta	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Hammottaa lasten oppimista ja kiinnostusta, ja kannustaa	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu Hei on hauska tavata... - kehorytmi mukaan	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisten jälkeen), vahvistetaan perussykettä
2. Alkujumppa - Huugi-Guugi	2min	Hauska alkulämmittely
3. Tutustutaan C-duuriasteikkoon - Lattialla asteikon sävelet (kaikkia 4 kpl). Käydään läpi järjestyksessä ja sekaisin, ja liikutaan eri tavoin. - Pianon ääreen kaksi kerrallaan. Soitetaan sormet irrotellen OK1-2-3-4-5-1-2-3VK 5-4-3-2-1-3-2-1	15min	Lähdetään tutustumaan pianosoittoon tarkemmin asteikon säveliin tutustuen. Leikkisyyttä mukaan ja tekemällä oppien.
4. Laattasoittimet - Tutustutaan soittimiin, niiden nimiin ja malletin otteeseen. Yksitellen kuunnellaan soittimet läpi. - Talvinen loru, jutellaan syksyn vaihtumisesta talveksi, sitten soitolla maalailaan lorun maisemaa.	10min	Tutustutaan uusiin soittimiin, jonka avulla voidaan tukea C-duuriasteikkoon tutustumista. Eläydytään tunnelmaan ja kuunnellaan.
5. Merikanto – Valse Lente -kuuntelu - Anna soittaa ja muut kuuntelevat patjalla makoillen.	3min	Rauhoitutaan livemusiikkia kuunnellen.
6. Loppuimprovisaatio -Kaikki soittavat vuorollaan ja muut kuuntelevat paikoillaan. Ensilumen improvisaatio	3min	Lapset pääsevät esiintymään ja keksimään uusia tapoja lähestyä pianon soittoa
7. Loppulaulu + kerrataan sävelten nimet yhteen ääneen -Heipä hei mun ystäväin	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 2. Tuntisuunnitelma nro 2. 29.10.2020

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 29.10.2020 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema: Laivassa	
Musiikilliset tavoitteet: Säestää itseään soittimella, saada kokemusta yhteissoitosta	
Soittimet: Piano, bassopalat, alto- ja sopraanopalat, xylofonit, eli eri laattasoittimia, neljä kappaletta	
Materiaalit:	
Äänitteet ja kirjat: Fröbelin Palikat – Pumppulaulu, Merikanto – Valse lente, Lasten paras laulukirja - Pumppulaulu	
Muuta huomioitavaa: Muistuta käsienpesusta	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Innostaa ja luoda tarina johon uppoutua tunnin ajaksi	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... kehorytmi mukaan	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisten jälkeen), vahvistetaan perussykettä
2. Alkujumppa - Pumppulaulu	3min	Hauska alkulämmittely
3. Soitetaan laattasoittimilla - Kerrataan soittimet ja malletin ote - Merkataan tarroilla mitä ääniä kukin soittaa o C- ja G-duurit, jaetaan soittimille sointujen äänet	16min	Kerrataan laattasoittimia, joiden avulla voidaan tukea C-duuriasteikkoon tutustumista. Eläydytään tunnelmaan ja soitetaan kappaletta.
4. Kiikaroidaan laivasta horisonttiin - Jokainen vuorollaan kiikaroi ja kertoo mitä näkee ja muut esittävät tätä näkyä	3 min	Välijumppa jotta jaksetaan keskittyä lopputunti
5. Kerrataan C-duuriasteikko - Pianon ääreen kaksi kerrallaan. Soitetaan sormet irrotellen OK1-2-3-4-5-1-2-3VK 5-4-3-2-1-3-2-1 - Käytetään lappuja joissa on sävelten nimet ja jokainen kasaa niistä asteikkolaiturin satamaan	10min	Lähdetään tutustumaan pianosoittoon tarkemmin asteikon säveliin tutustuen. Leikillisyyttä mukaan ja tekemällä oppien.
6. Merikanto – Valse Lente -kuuntelu - Anna soittaa ja muut kuuntelevat patjalla makoillen.	3min	Rauhoitutaan livemusiikkia kuunnellen.
7. Loppuimprovisaatio -Kaikki soittavat vuorollaan ja muut kuuntelevat paikoillaan. Soitetaan niin hiljaa kuin pystyy, eli pianossa	3min	Lapset pääsevät esiintymään ja keksimään uusia tapoja lähestyä pianon soittoa
8. Loppulaulu -Heipä hei mun ystäväin, normaalisti ja pianossa	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 3. Tuntisuunnitelma nro 3. 5.11.2020

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 5.11.2020 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema: Meren huike	
Musiikilliset tavoitteet: Kokemusta yhteissoitosta ja tunnistetaan piano-forte	
Soittimet: Piano, bassopalat, alto- ja sopraanopalat, xylofonit, eli eri laattasoittimia, neljä kappaletta	
Materiaalit:	
Äänitteet ja kirjat: Lasten paras laulukirja: Fröbelin Palikat – Pumpulaulu; Lasten toivotut – 100 iloista lastenlaulua, Kapteeni koukku	
Muuta huomioitavaa: Muistuta käsienpesusta	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Hahmottaa lasten oppimista	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... kehorytmi mukaan	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisen jälkeen), vahvistetaan perussykettä
2. Alkujumppa - Pumpulaulu leikkien äänitteen kanssa	3min	Hauska alkulämmittely
3. Soitetaan laattasoittimilla Pumpulaulu - Kaksi mallettia lapsille - Merkataan tarroilla mitä ääniä kukin soittaa ja näytetään värikortein soinnun vaihdos <ul style="list-style-type: none"> o C- ja G-duurit, jaetaan soittimille sointujen äänet - 1.säkeistö, välissä piano, 2.säkeistö, lopuksi forte	14min	Soitetaan laattasoittimia, joiden avulla voidaan tukea C-duuriasteikkoon tutustumista. Kuunnellaan pianon ja fortien ero ja harjoitetaan perussykettä
4. Kapteeni koukku - Lausutaan sanat läpi sykkeen kanssa kaikuna käsileikin kera. Sitten äänite mukaan	5min	Teemaan sopiva laululeikki tauottamaan soittamista
5. C-G-soitto - Vuorotellen soitetaan 1- ja 5-sormilla, keiutellaan rannetta, Anna komppaa vieressä - Muut liikkuvat piano-fortin mukaan, lapset saavat keksiä liikkeitä	10min	Lähdetään tutustumaan pianosoittoon tarkemmin asteikon säveliin tutustuen. Leikillisyyttä mukaan ja tekemällä oppien.
6. Loppuimprovisaatio -Kaikki soittavat vuorollaan ja muut kuuntelevat paikoillaan. Soitetaan fortessa, neuvotaan "turvallisesti" soittamaan, etteivät satuta itseään	4min	Lapset pääsevät esiintymään ja keksimään uusia tapoja lähestyä pianon soittoa
7. Loppulaulu -Heipä hei mun ystävään, normaalisti, pianossa ja fortessa	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 4. Tuntisuunnitelma nro 4. 12.11.2020

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 12.11.2020 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema: Meren huike	
Musiikilliset tavoitteet: Piano-forten kertaus, nuottiviivaston ja nuottien tunnistaminen, koordinaatio, joka edesauttaa pianon soittoa	
Soittimet: Piano	
Materiaalit: Huivit	
Äänitteet ja kirjat: Karvakorvan laulupurkki: Revontulitanssi	
Muuta huomioitavaa: Muistuta käsienpesusta	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Kannustava pianonsoiton opetus, ei turhaudu lasten levottomuudesta	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... kehorytmi mukaan	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisen jälkeen), vahvistetaan perussykettä
2. Alkujumppa - Joogaliikesarja	3min	Hauska alkulämmittely
3. Käydään c,d,e -nuotit nuottiviivastolla - Lauletaan ostakaa makkaraa -melodia nuottien nimillä käyttäen laulavaa kättä ja kysytään onko tuttu laulu - Käydään nuottien nimet ja miltä ne näyttää viivastolla	8min	Soitetaan laattasoittimia, joiden avulla voidaan tukea C-duuriasteikkoon tutustumista. Kuunnellaan pianon ja fortin ero ja harjoitetaan perussykettä
4. Ostakaa makkaraa -soitto - Soitetaan oikealla kädellä melodiaa - Muut harjoittelevat koordinaatiota – käsien ristiin menoa ja erottamista:	12min	Lähdetään tutustumaan pianonsoittoon tarkemmin asteikon säveliin tutustuen. Leikillisyyttä mukaan ja tekemällä oppien.
5. Revontulitanssi - Ilman musiikkia käydään sanat ja liikkeet - Alun rummutukset sekä pianossa että fortessa - Otetaan taustamusiikki käyttöön ja tanssitaan kappale	10min	ABC-muoto tutuksi, koordinaation kyvyn harjoittamista
6. Loppuimprovisaatio -Kaikki soittavat vuorollaan ja muut kuuntelevat paikoillaan. Soitetaan c,d,e -äänillä. Lopussa muistetaan kumartaa/niitata	4min	Lapset pääsevät esiintymään ja keksimään uusia tapoja lähestyä pianon soittoa
7. Loppulaulu -Heipä hei mun ystäväin, normaalisti	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 5. Tuntisuunnitelma nro 5. 19.11.2020

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 19.11.2020 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema:	
Musiikilliset tavoitteet: Yhteissoiton mukavuuden löytäminen ja yhteisen sykkeen löytäminen	
Soittimet: Piano, djembet	
Materiaalit: Huivit; iso paperi, jossa nuottiviivasto; isoja kartonkisia ¼-nuotteja	
Äänitteet ja kirjat: Pieni pianisti 1: Eestaas (muokattu); Karvakorvan laulupurkki: Revontulitanssi	
Muuta huomioitavaa: Muistuta käsienpesusta ja muista itse desinfioida koskettimet	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Kannustaa rohkeaan pianonsoittoon ja tuoda leikkisyyttä teoriaan	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... djembet mukana	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisen jälkeen), vahvistetaan perussykettä
2. Alkujumppa - Joogaliikesarja: aurinkotervehdys x2	3min	Rauhallinen alkulämmittely
3. Kävellään nuottiviivastolla - Isolla paperilla nuottiviivasto, jolla c-d-e-sävelet - Kerrataan Ostakaa makkaraa nuottien järjestys ja kävellään nuottien päällä - Uuteen kappaleeseen tutustuminen nuottiviivaston kautta - Ennen pianonsoittoa kokeillaan kävellä sormilla nuo sävelen kämmenselän päällä	12min	Tutustutaan pianonsoittoon tarkemmin asteikon säveliin tutustuen. Leikkisyyttä mukaan ja tekemällä oppien.
4. C-D-E-D x 3 -soitto - Soitetaan OK:lla melodiaa ja ensin ope näyttää miten VK soittaa C-äänen kun OK soittaa keski-C:n, sitten lapset perässä.	10min	Harjoitellaan käsien yhteistyötä
5. Revontulitanssi - Alun taputukset djembellä + rytmistä nuottikuva - Noustaan djembejen päältä soittamaan ja heiluttelemaan huiveja + pianosäestys	10min	Osalle tuttu laulu, jota syvennetään mukana soittaen
6. Loppuimprovisaatio -Tällä kertaa kokeillaan improvisointia parin kanssa ja muut kuuntelevat paikoillaan. Näytetään mallia, kuinka kuunnellaan toista. Lopussa ja alussa muistetaan kumartaa/niitata	4min	Harjoitusta yhteissoitosta ja soiton kuuntelusta
7. Loppulaulu -Heipä hei mun ystävään	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 6. Tuntisuunnitelma nro 6. 26.11.2020

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 26.11.2020 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema:	
Musiikilliset tavoitteet: Yhteissoiton mukavuuden löytäminen ja yhteisen sykkeen löytäminen	
Soittimet: Piano, laattasoittimet: basso, altto, sopraano	
Materiaalit: Iso paperi, jossa nuottiviivasto; isoja kartonkisia ¼-nuotteja	
Äänitteet ja kirjat: Pieni pianisti 1: Eestaas (muokattu)	
Muuta huomioitavaa: Muistuta käsienspesusta ja muista itse desinfioida koskettimet	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Oma maltti, oma rauhallisuus ennen tunnin alkua, positiivisuus ja jämäkkyys	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata...	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisen jälkeen), vahvistetaan perussykettä
2. Alkuvenyttely	3min	Rauhallinen alkulämmittely
3. Kävellään nuottiviivastolla - Isolla paperilla nuottiviivasto, jolla c-d-e-sävelet - Uuteen kappaleeseen tutustuminen nuottiviivaston kautta, kävellään nuottien päällä	6min	Tutustutaan pianosoittoon tarkemmin asteikon säveliin tutustuen. Leikillisyyttä mukaan ja tekemällä oppien.
4. C-D-E(EE)- E-D-C(CC) x3 - Soitetaan VK:lla melodiaa keski-c:stä, OK lepää - Muut harjoittelevat nuottien kirjoittamista nuottiviivastolle	10min	Harjoitellaan vasemmalla kädellä soittamista
5. Harjoitellaan omaa matineaa – Talvella - Käydään laulu läpi rytmirinkulan kanssa, toinen säestää pianolla - Soitetaan laattasoittimilla, lapsista 3 laattasoittimilla, yksi pianolla, opettajista toinen pianolla, toinen laatoilla	13min	Vahvistetaan yhteistä sykettä rytmirinkulan kanssa, jotta pystytään soittamaan eri soittimia yhtä aikaa
6. Loppuimprovisaatio - Improvisoidaan yksin, crescendo. - Lopussa ja alussa muistetaan kumartaa/niitata	4min	Harjoitellaan voimakkuuden säätelyä – pianosta forteen
7. Loppulaulu -Heipä hei mun ystäväin	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 7. Tuntisuunnitelma nro 7. 3.12.2020

TUNTISUUNNITELMA Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatusPäivä: 3.12.2020 Pikku Pianistit - Anna ja Mia Etänä

Teema:	
Musiikilliset tavoitteet: Musiikin kuuntelu ja tuttujen sävelien tunnistaminen	
Soittimet: Piano	
Materiaalit: Tietokone	
Äänitteet ja kirjat: Talvella, Valse lente	
Muuta huomioitavaa:	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Pitää tunti kasassa ja johdonmukaisena, sekä saada yhteys lapsiin tietokoneen välityksellä	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... - Mikit auki, yhdessä laulaen reisi-käsi-taputus	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisten jälkeen)
2. Alkuvenyttely - Jokainen vuorollaan keksii venyttelyliikkeen, jonka muut toistaa.	5min	Yhteinen liikkuminen muita kuunnellen
3. Omien pianojen esittely ja nuottien nimeämisleikki - Vuorollaan lyhyt esittely ja ääninäytteen anto, myös muskariluokan piano - Aloitetaan keski-c:stä. Pyydetään lapsia vuorotellen etsimään c,d,e-sävelet eri oktaaveissa. + sekalainen järjestys säveliä?	7min	Tutustutaan pianoihin, tuodaan kotoisia/yhteisiä elementtejä etätunnille Muistellaan, mistä sävelet löytyy + lapsille tehtävää (ei vain kuuntelua)
4. Talvella-laulu - Käydään laulun sanat ja liikkeet läpi. - Kysellään muita talven aktiviteetteja, lopulta lauletaan koko laulu. - Opet säestää ja liikkuu, lapset kotona liikkuu ja laulaa mukana.	8min	Jatketaan talviaiheisen laulun opettelua ja saadaan liikettä etätuntiin
5. Nuottiviivasto tutuksi - Jaetaan näyttö, jossa nuottiviivasto (Paint). Lapset vuorollaan nimeävät piirtämiämme ääniä. Käydään C-duuriasteikko läpi yhteisvoimin, ensin satunnaisessa järjestyksessä ja lopuksi koko asteikko	8min	Vahvistetaan jo opittua yhteisesti
6. Kuuntelu - Jos jää aikaa ja energiaa, kuuntelemme Valse Lente Youtubesta jakaen.	3min	Kuullaan suomalaista klassista musiikkia, aiemmin syksyltä tuttu
7. Loppuimprovisaatio - Improvisoidaan yksin. Annetaan valita: karhu, jänis ja talitintti, joita kuvaillaan soitolla. - Lopussa ja alussa muistetaan kumartaa/niitata	4min	Kehitetään luovuutta ja musiikin kuuntelua
8. Loppulaulu - Heipä hei mun ystäväin... - Vilkutellaan ja lauletaan yhteen ääneen	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 8. Tuntisuunnitelma nro 8. 14.1.2021

TUNTISUUNNITELMA

Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaislän musiikkikasvatus

Päivä: 14.1.2021 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema: Lumiukot	
Musiikilliset tavoitteet: Vahvistaa yhdessä soittamista (sykettä) ja muiden kuuntelua	
Soittimet: Piano, kehärummut	
Materiaalit:	
Äänitteet ja kirjat: Pianon avain, Aapinen – Lumiukko; Sibelius - Kuusi	
Muuta huomioitavaa:	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Oppilaiden havainnointi; kuinka osallistuvat toimintaan, mitä kiinnostuksen kohteita jne.	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... - Taputetaan reisiin ja kädet yhteen	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisen jälkeen)
2. Alkuliikkuminen - Jokainen vuorollaan keksii oman kävelytavan, muut kävelevät perässä pitkin luokkaa - Taustalla soi Sibeliuksen Kuusi, jota kuunnellaan	5min	Puretaan mahdol. jännitystä liikkumalla sekä uuden tilan jännitystä tutustumalla uuteen luokkaan
3. Tehdään lumiukko - Tutustutaan kehärumpuihin, oikea soittotapa - <i>Teen, teen, teen lumiukon teen, lumiukolleni laitan pään paikalleen.</i> Lauletaan jalat, maha, pää, kädet – välissä kehärumpuimprot vuorotellen	8min	Jatketaan ennen lomaa laulettua laulua kehittäen: soittimet mukaan. Muiden kuuntelu
4. Pianolla Lumiukko - Aloitetaan tutustumalla nuottikuvaan (neljä tahtia, nimetään nuotit jne.) - Sormien lämmittely (käsi nyrkkiin ja auki, ravista) - Yksittäin pianon ääressä, muut kirjoittavat nuotteja (kerrataan G-avaimen piirtäminen)	10mi	Edetään pianonsoitossa ja nuotinluvussa
5. Maa-meri-laiva - G-avain, ¼-nuotti ja kokonuotti -laput teipataan seinille, toinen opeista kapteeni	7min	Viime vuodelta lasten toiveesta tämä leikki uudestaan, musiikkiteemaisesti
6. Loppuimprovisaatio - Improvisoidaan yksin. Annetaan lasten keksiä yhteinen sääntö, jota kaikki noudattaa - Lopussa ja alussa muistetaan kumartaa/niiaata	6min	Tuttuun tapaan leikillistä vapaata soittoa
7. Loppulaulu - Heipä hei mun ystäväin... - Vilkutellaan ja lauletaan yhteen ääneen	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 9. Tuntisuunnitelma nro 9. 21.1.2021

TUNTISUUNNITELMA Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatus

Päivä: 21.1.2021 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema: Lumiukot	
Musiikilliset tavoitteet: Kuunnellaan muiden soittoa ja vahvistetaan rytmejä	
Soittimet: Piano, kehärummut	
Materiaalit: Lumiukko-nuotit ja tyhjää nuottiviivastoa	
Äänitteet ja kirjat: Pianon avain, Aapinen – Lumiukko; Palmgren - Lumihutaleita	
Muuta huomioitavaa:	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Oppilaiden havainnointi; kuinka osallistuvat toimintaan, mitä kiinnostuksen kohteita, kuinka etenevät pianonsoitossa (mitä korjattavaa). Iloisuus ja innostuneisuus näkyväksi	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... - Taputetaan reisiin ja kädet yhteen	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisen jälkeen)
2. Alkuliikkuminen - Jokainen vuorollaan keksii oman kävelytavan, muut kävelevät perässä pitkin luokkaa - Taustalla soi Palmgren - Lumihutaleita	4min	Puretaan mahdol. jännitystä liikkumalla sekä uuden tilan jännitystä tutustumalla uuteen luokkaan
3. Tehdään lumiukko - Kerrataan kehärumpujen oikea soittotapa - <i>Teen, teen, teen lumiukon teen, lumiukolleni laitan pään paikalleen.</i> Lauletaan jalat, maha, pää, kädet (taputellaan ruumiinosia) – välissä vuorotellen lapset keksivät rytmin, jonka muut toistavat - Soitetaan kehärummulla ¼-, ½- ja kokonuotteja	8min	Jatketaan tuttua laulua kehittäen: soittimet mukaan. Kerrataan, että kaikki pääsevät mukaan. Vahvistetaan nuottien kestojen tuntemusta.
4. Pianolla Lumiukko - Aloitetaan tutustumalla nuottikuvaan (neljä tahtia, nimetään nuotit jne.) - Sormien lämmittely (käsi nyrkkiin ja auki, ravista) - Yksittäin pianon ääressä toinen opettaja ohjaa edeten yksilöllisesti (mahdollisesti VK opettelu), muut kirjoittavat nuotteja. Kerrataan G-avaimen piirtäminen ja vapaasti nuotteja viivoille ja väliin.	12mi	Edetään pianonsoitossa ja nuotinluvussa
5. Maa-meri-laiva - G-avain, ¼-nuotti ja kokonuotti -laput teipataan seinille, vaihdellaan kapteenia	7min	Viime vuodelta lasten toiveista tämä leikki uudestaan, musiikkiteemaisesti
6. Loppuimprovisaatio - Improvisoidaan yksin. Nimetään kuka saa keksiä säännön, jota kaikki noudattaa. - Lopussa ja alussa muistetaan kumartaa/niiata	6min	Tuttuun tapaan leikillistä vapaata soittoa
7. Loppulaulu - <i>Heipä hei mun ystäväin...</i> - Vilkutellaan ja lauletaan yhteen ääneen, vaihtelevin muutoksin	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 10. Tuntisuunnitelma nro 10. 28.1.2021

TUNTISUUNNITELMA Jyväskylän ammattikorkeakoulu –varhaisiän musiikkikasvatusPäivä: 28.1.2021 Pikku Pianistit - Anna ja Mia

Teema: Lumiukot	
Musiikilliset tavoitteet: Vahvistetaan aika-arvojen tuntemusta ja keskitytään musiikin kuunteluun	
Soittimet: Piano, kehärummut	
Materiaalit: Lumiukko-nuotit ja tyhjää nuottiviivastoa	
Äänitteet ja kirjat: Pianon avain, Aapinen – Lumiukko; Palmgren - Lumihutaleita	
Muuta huomioitavaa:	
Omat pedagogiset ja yksilölliset tavoitteet: Oppilaiden havainnointi; kuinka osallistuvat toimintaan, mitä kiinnostuksen kohteita, kuinka etenevät pianonsoitossa (mitä korjattavaa). Innostaa rytmien/aika-arvojen harjoitteluun	

MITÄ TEHDÄÄN? MITEN TEHDÄÄN?	Aika	MIKSI TEHDÄÄN?
1. Alkulaulu - Hei on hauska tavata... - Taputetaan reisiin ja kädet yhteen	5min	Merkki muskarin alkamisesta (kuulumisten vaihtamisten jälkeen)
2. Alkuliikkuminen - Taustalla soi Palmgren – Lumihutaleita - Kuunnellaan musiikkia: A-osa istutaan paikallaan sormilla ”tanssien”, musiikin voimistuessa B-osassa liikutaan tilassa. Reagoidaan musiikin muuttumiseen.	4min	Harjoitellaan tunnistamaan muutos musiikissa
3. Tehdään lumiukko - Kerrataan kehärumpujen oikea soittotapa - Soitetaan kehärummulla 1/8-nuotteja ja ¼-, ½ - <i>Teen, teen, teen lumiukon teen, lumiukolleni laitan pään paikalleen.</i> Lauletaan jalat, maha, pää, taputtaen rummuilla sanarytmejä.	8min	Jatketaan tuttua laulua kehittäen: soittimet mukaan. Kerrataan, että kaikki pääsevät mukaan. Vahvistetaan nuottien kestojen tuntemusta.
4. Pianolla Lumiukko - Kerrataan nuottikuva niin, että taputetaan kappaleen nuotit yhdessä - Yksittäin pianon ääressä toinen opettaja ohjaa edeten yksilöllisesti (mahdollisesti VK opettelu), muut kirjoittavat nuotteja. Aloitetaan tällä kertaa a-sävelestä, joko satunnaisessa järjestyksessä tai järjestyksessä alas-/ylöspäin, mutta C-duuriasteikon säveliä yhden oktaavin.	12mi	Edetään pianonsoitossa ja nuotinluvussa
5. Maa-meri-laiva - G-avain, ¼-nuotti ja kokonuotti -laput teipataan seinille, vaihdellaan kapteenia	7min	Viime vuodelta lasten toiveesta tämä leikki uudestaan, musiikkiteemaisesti
6. Loppuimprovisaatio - Improvisoidaan yksin. Nimetään kuka saa keksiä säännön, jota kaikki noudattaa. - Lopussa ja alussa muistetaan kumartaa/niiata	6min	Tuttuun tapaan leikillistä vapaata soittoa
7. Loppulaulu - <i>Heipä hei mun ystävään...</i> - Vilkutellaan ja lauletaan yhteen ääneen, vaihtelevin muutoksin	2min	Hauska lopetus tunnille yhdessä laulaen

Liite 11. Suostumuskyseminen tutkimukseen

Anna tässä vielä! Mainitsin syksyn alkaessa siitä, että käytän tätä Pikku pianistien ryhmää apunani opinnäytetyössäni. Aiheenani on siis hakea pianomuskarista työtapoja pianonsoiton alkeisopetukseen. Käytännössä se ei ainakaan tässä vaiheessa vaadi teiltä mitään. Korkeintaan syyslukukauden lopuksi saatan kysyä lapsilta, että mikä juttu jäi mieleen tms. Nimiä ei mainita, mutta työstäni selviää, että olen käyttänyt Pikku pianistit -soittoryhmän tuntisuunnitelmia apunani sekä tarkastellut miten ryhmän lapset ottavat vastaan tietynlaisia harjoituksia. Tarkalleen viime viikolta lähtien nämä kahdeksan kertaa ennen joulua ovat tarkasteluni alla. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua keväällä 2021. Vaikka lasten henkilöllisyys ei tule ilmi pyydän teidän suostumustanne tähän kehittämistyöhön. Kerrottehan suostumuksestanne vastaamalla tähän viestiin? Kaikenlaiset kysymykset ovat erittäin tervetulleita muuhunkin kuin opinnäytetyöhöni liittyen!

Liite 12. Tutkimuksen jatkamisesta

Pikku Pianistit jatkaa 14.1.21

Ilmoitan vielä, että jatkan opinnäytetyöni parissa ensimmäiset kolme kertaa hyödyntäen tunneille tekemiäni suunnitelmia.